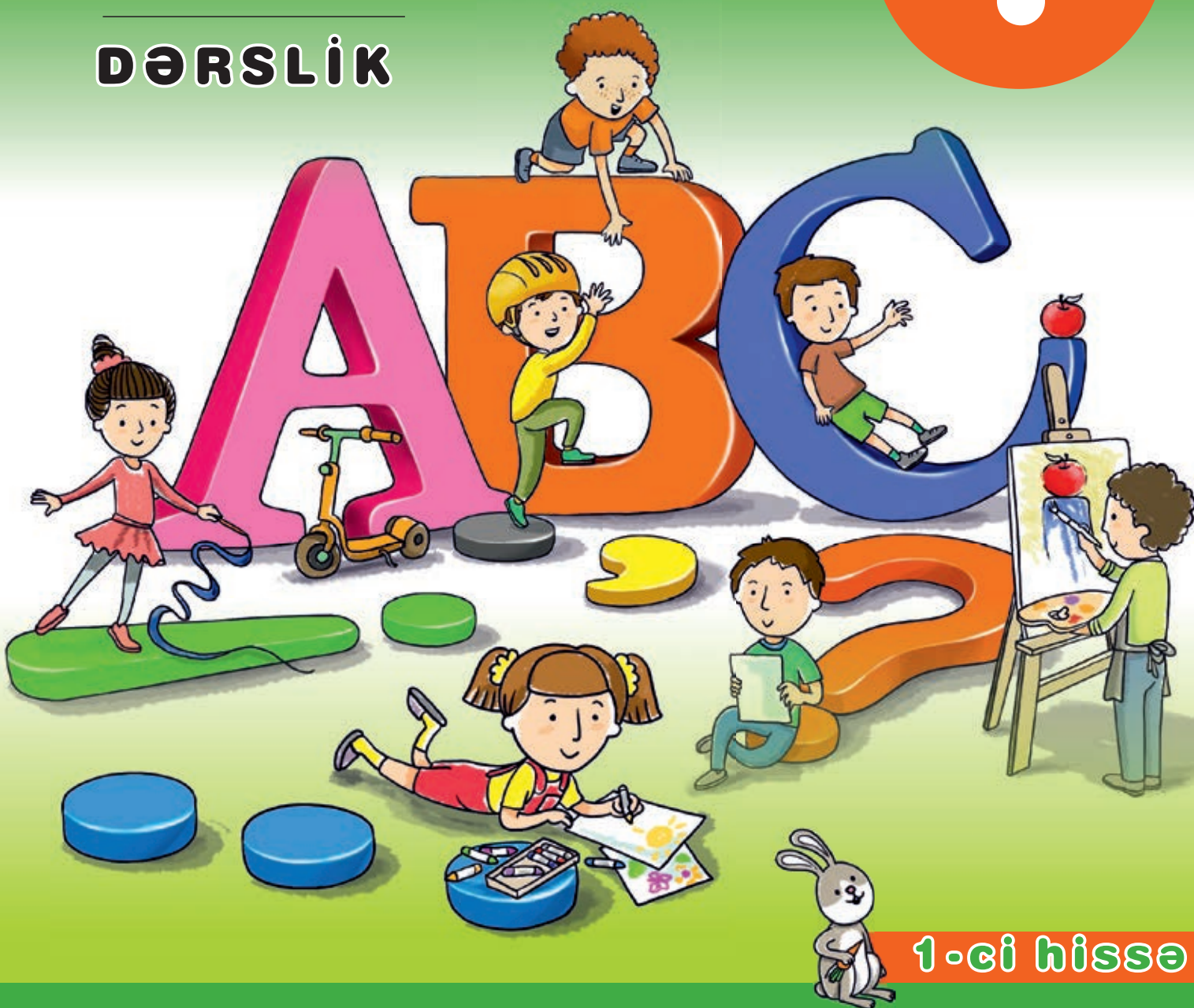

AZƏRBAYCAN DİLİ

TƏDRİS DİLİ

DƏRSLİK

1

1-ci hissə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ

Musiqisi *Üzeyir Hacıbəylinin,*
sözləri *Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadیرiz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər
Hər bə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

HEYDƏR ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

Ülkər Nurullayeva
Nuriyə Allahverdiyeva
İradə Bayramova
Aysel Xanaliyeva

AZƏRBAYCAN DİLİ

TƏDRİS DİLİ

Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci sinifləri üçün

DƏRSLİK

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
artitrm2017@gmail.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

1-ci hissə

1

AİLƏ VƏ MƏKTƏB

Fəsilər	səhifə
1 • MƏNİM AİLƏM	8
2 • MƏKTƏB BAZARLIĞI	11
3 • BABANIN HƏDİYYƏSİ	16
4 • RAMİN VƏ DOSTLARI	20
Ümumiləşdirici təkrar.	24

2

TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ

Fəsilər	səhifə
1 • DİQQƏT! TƏHLÜKƏ!	26
2 • YANĞIN	30
3 • YOLDA TƏHLÜKƏ	34
4 • EVDƏ TƏHLÜKƏ	38
5 • XİLASEDİCİLƏR	42
Ümumiləşdirici təkrar.	46

3

SAĞLAM HƏYAT

Fəsilər

səhifə

1 • GÜN REJİMİ	48
2 • İDMAN	53
3 • GİGİYENA QAYDALARI	58
4 • SAĞLAM QIDA	62
Ümumiləşdirici təkrar	68

4

TƏBİƏTİN SİRLƏRİ

Fəsilər

səhifə

1 • GÖYQURŞAĞI	70
2 • İLBİZ	75
3 • GÖBƏLƏK	80
4 • BOZQULAQ	87
Ümumiləşdirici təkrar	96

Kitabınla tanış ol

SÖZ BOĞÇASI

Mövzu ilə bağlı yeni sözlər

SÖZLƏRİN YAZILIŞI

Sözlərin düzgün yazılışı

3 A Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

İdman zalında Rəsm dərnsayında

- Şəkillərdə **kimləri** görürsünüz?
- Ayanın əlində **nə** var? O **harada** məşq edir?
- Əliyə şəkil çəkməyi **kim** öyrədir? O **nə** şəklə çəkir?

• Söz boğçası •

- dərnək
- məşqçi
- halqa
- lent
- molbert
- dolça

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
rəsm	rəsim
məşq	məşk
molbert	malbert

• Hüsrxət •

Cc

Cc

Sözləri köçürün.

cüce

bacı

tac

Cəmilə

• Bunları bilməliyik •

Ad bildirən sözlər

Kim?	Nə?	Hara?
məşqçi	saat	məşə
Ayan	oyun	Şuşa

B Göy rəngli sözləri uyğun olaraq "kim", "nə", "hara" sözləri ilə əvəz edin.

- Ayanın əlində **lent** var.
- Ayana **məşqçi** kömək edir.
- Zal** genişdir.

C Sözləri köçürün. Qarşısında suallarını yazın.

Nümunə: kitab - nə?

oğlan, park, corab, ev, Tural, gül, Bakı

HÜSNXƏT

Hərflərin və sözlərin hüsrxət normalarına uyğun yazılışı

BUNLARI BİLMƏLİYİK

Dil qaydaları və nitq bacarıqları ilə bağlı ümumi anlayışlar

1

AİLƏ
VƏ MƏKTƏB

1

A

Suallara cavab verməklə
şəkillər üzrə danışın.

- Raminlə anası çantaya hansı əşyaları yığirlar?

- Ramin və atası nə edirlər?

• Bunları bilməliyik •
səs, hərf, söz

Böyük
hərf

Kiçik
hərf

A

a

R

r

Z

z

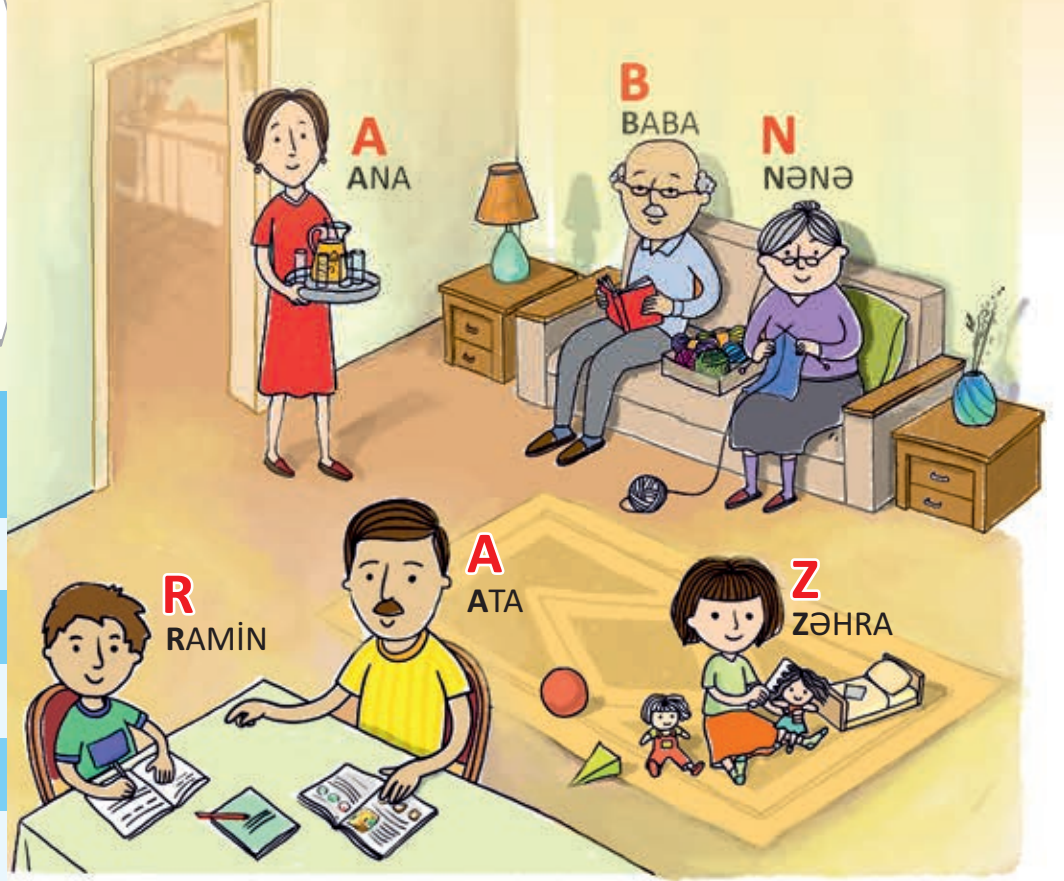
N

n

B

b

2 A Hərfləri xatırlayaq.

B

Aşağıda kimlərin şəkli verilmişdir?

Onların adlarını ilk hərfləri ilə uyğunlaşdırın.

1

2

3

4

a b n R

C

Sözləri oxuyun.

an

ana

banan

bazar

bar

anbar

ara

araba

nar

Anar

3

A

Şəkindəki varlıqların adlarını deyin.
Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

E

EV

Ə

ƏRİK

S

SOĞAN

Ş

ŞİR

F

FƏNƏR

İ

İNƏK

I

ARI

Böyük
hərflərKiçik
hərflər

E

e

Ə

ə

S

s

Ş

ş

F

f

İ

i

I

ı

B

Sözlərdə çatışmayan hərfləri tapın.

L A N

İ Ç A N

A Y

Y N Ə K

İ L

L C Ə K

• Hüsniyyət •

Aa hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

Aa

ana

nar

Anar

C

Sözləri oxuyun.

nanə

nənə

bibisi

bir

sel

səs

sərin

şirin

şirə

sarı

bəbir

səbir

fəsil

asan

Böyük hərf	Kiçik hərf
L	l
O	o
Ö	ö
T	t
C	c
H	h

4 A Şəkindəki varlıqların adlarını deyin. Seçilmiş həfləri səsləndirin.

LİMON

ODUN

ÖRDƏK

TURP

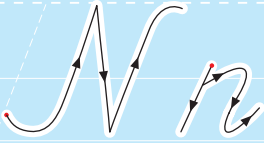
CÜCƏ

HƏKİM

• Hüsniyyət •

Nn hərfinin digər həflərlə birləşməsinə **baxın.**

nağul
köynək
Nigar

B Şəkillərin altında verilmiş sözləri oxuyun. Onları ilk həflərinə görə uyğunlaşdırın.

Cəlal

Lalə

Tahir

telefon

corab

lent

C Sözləri oxuyun.

tor
torba

tar
Səttar

tac
Eltac

hələ
tələ

hər
səhər

səhnə
Həsən

1

A

Şəkildə gördükləriniz barədə danışın.

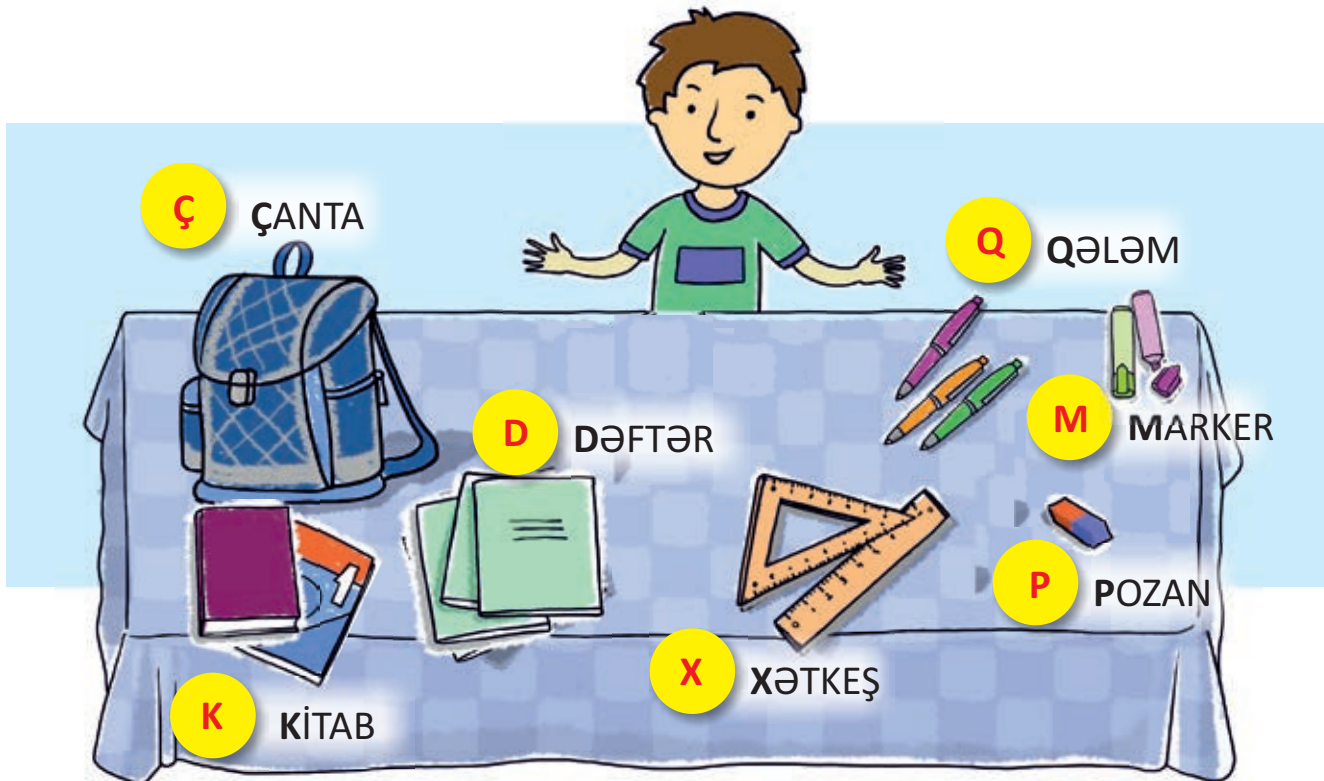
- Bəs siz məktəb bazarlığına kiminlə getmişdiniz?

- Çantanızı seçərkən nəyə diqqət etdiniz?
- Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiniz?

B

Ramin marketdən nə alıb? Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

Böyük hərf	Kiçik hərf
Q	q
K	k
Ç	ç
D	d
P	p
X	x
M	m

• Bunları bilməliyik •

“K” hərfi

“K” hərfi iki səsi bildirir:

kitab	karandaş
kök	konfet
kələm	kukla

• Hüsxnət •

Ə ə hərfinin digər hərflərlə birləşməsinə baxın.

Ə ə

ə

xətkeş

Əminə

C Sözləri oxuyun. Şəkillərlə uyğunlaşdırın.

xətkeş çanta qələm pozan
dəftər marker kitab

2 A Şəkildəki varlıqların adlarını oxuyun.
Bu sözlərdə ilk hərf fərqlidir, yoxsa ilk səs?

kitab

karandaş

B Hansı sözdə “k” fərqli səslənir?

kələm

kirpi

konfet

kök

C Sözləri oxuyun.

əkin
kino
keçi
kökə

kətə
kəmə
kənd
kəndir

kart
karton
karate
keks

aptek
kassa
kral
konki

Ç Aşağıdakı məktəb əşyaları hansı məqsədlə istifadə olunur?

3

A

Şəkindəki varlıqların adlarını deyin.
Seçilmiş hərfləri səsləndirin.

U

ULDUZ

Ü

ÜTÜ

V

VEDRƏ

Y

YUMURTA

J

JİLET

G

GÜNƏŞ

Ğ

QOĞAL

B

Verilmiş hərflərlə başlayan sözlər deyin.
Hansı hərflərlə başlayan sözlər tapa bilmədiniz?

a ğ n ş ə ı

C

Şəkindəki varlıqların adlarını tələffüz edin.
İlk səsə uyğun hərfi göstərin.

g ğ

u ü

v y

Ç

Sözləri oxuyun.

dağ
yağ
bağgavalı
günəş
AygünJalə
jilet
qarajütü
tülkü
zürafəyuva
qurbağa
qarğıdalıBöyük
hərflərKiçik
hərflər

U

u

Ü

ü

V

v

Y

y

J

j

G

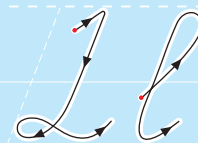
g

Ğ

ğ

• Hüsniyyət •

L I hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

limon

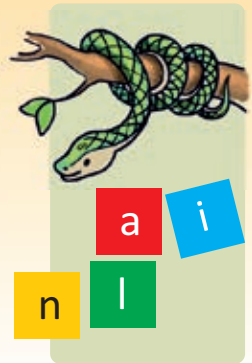
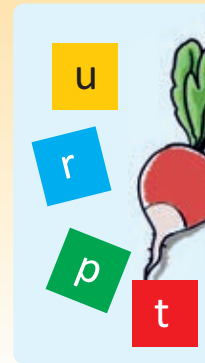
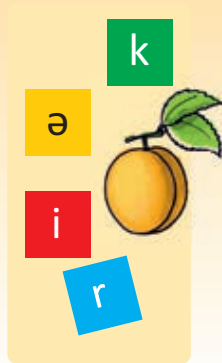
alça

Ləman

4

A

Şəkillərə baxın. Hərflərdən sözlər düzəldin.

B

Şəkildəki varlıqların adlarında fərqli hərfləri tapın.

C

Şəkillərə baxın. Sözlərdə çatışmayan hərfləri tapın.

a...ı

ro...ot

arm...d

da...aq

a...ı

• Hüsxnət •

Mm hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

Mm

masın

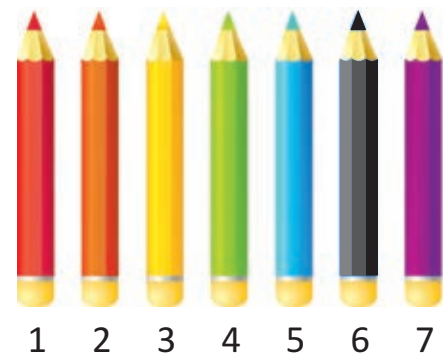
rəssam

Mələk

Ç

Rəng adlarını oxuyun, uyğun karandaşları tapın.

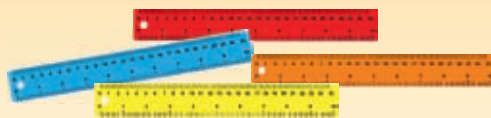
- göy
- yaşıl
- sarı
- qara
- qırmızı
- narıncı
- bənövşəyi

D

Rəqəm adlarını oxuyun. Uyğunluğu müəyyən edin.

beş

on

altı

üç

iki

bir

dörd

yeddi

doqquz

səkkiz

1

A

Suallara cavab verin.

- Hədiyyəni nə vaxt verirlər?
- Hansı hədiyyəni alanda daha çox sevinirsiniz?
- Hədiyyə vermək xoşunuza gəlir, yoxsa hədiyyə almaq?

B

Hədiyyə qutularının üzərindəki sözləri oxuyun.

Uyğun gələn oyuncağı tapın.

gəlinçik

ayı

maşın

1

2

3

• Söz boğçası •

- təşəkkür
- təbrik
- hədiyyə
- pəzl

• Hüsrxət •

hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

sarı

pəndə

C

Şəkil üzrə danışın.

Çox sağ ol, baba!

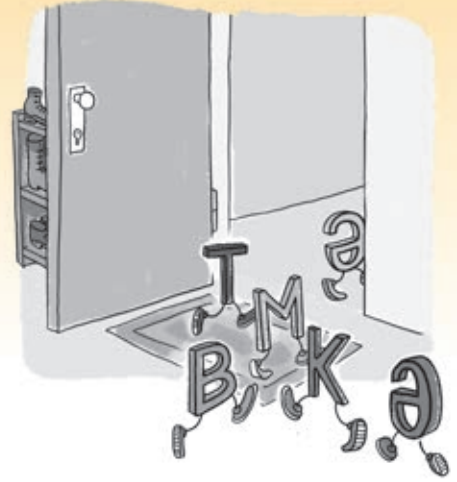

Söz düzəlt!

- Baba Raminə nə hədiyyə etdi?
- Baba ona nə tapşırırdı?
- Ramin hansı hərflərdən söz düzəltməlidir?

D Y S T Ə B A X M K Ə L

- Ramin binanın üzərində hansı sözü oxudu?
- Ramin bu sözü görəndə nə üçün sevindi?
- Hansı hadisələr Raminin yuxusunda baş verir?

• Hüsniyyət •

İ i hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

İ i

ilan

stir

İmran

• Bunları bilməliyik •

sait, samit

saitlər

k i t a b

samitlər

saitlər

Aa Ee Əə ıı İi Oo
Öö Uu Üü

B

Baba Raminə hansı hərfdən iki dənə vermişdi?
Bu səsin deyilişi o birilərdən nə ilə fərqlənir?

T Ə B M K

C

Sözləri oxuyun. Saitləri ayrılıqda tələffüz edin.

ayı
yeddi

xətkeş
ütü

corab
ilan

ördək
quzu

Ç

Aşağıdakı sözlərə uyğun sait səslər artırın.

m...ş...n

d...ft...r

z...r...f...

ç...nt...

y...m...rt...

D

Şəkildəki hansı varlığın adı samitlə başlayır?

E

Aşağıdakı sözləri oxuyun.

cücə, səbət, maral, kökə, quzu,
baba, lalə, tülkü, bibi

Hansı
sözlərdə...

... samitlər təkrarlanır?

... saitlər təkrarlanır?

... həm saitlər, həm də samitlər təkrarlanır?

3

A

Şəkildəki varlıqların adlarının ilk hərflərini ardıcıl yazsanız, Raminin babasının adı alınar.

B

Hansı adlar saitlə başlayıb samitlə bitir?

İradə

Murad

Nigar

Ömər

Leyla

Aytac

C

Sözləri oxuyun. Uyğunluğu tapın.

keçi

sait, samit

tor

sait, samit, sait

ay

samit, sait, samit

arı

samit, sait, samit, sait

Ç

“T” samitinin əvvəlinə sait səslər artırmaqla sözlər düzəldin.

D

Cədvəldə gizlənmiş sözləri tapın.

X	A	N	A
A	T	A	R
T	O	R	T
O	Y	U	N

E

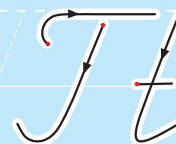
Qruplarla iş

Aşağıdakı hərflərdən sözlər düzəldin və yazın.

A N L Ə M İ İ T

• Hüsrxət •

Tt hərfinin digər hərflərlə birləşməsinə baxın.

tsls

çanta

Tural

1

A

Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

- Uşaqlar nə ilə məşğuldurlar?
- Hobbiniz varmı?
- Nə ilə məşğul olmağı daha çox sevirsiniz?

• Söz boğçası •

- hobbi
- plastilin
- batut
- skuter

• Hüsrxət •

Bb hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

B b

banan

albalı

Bilal

Ramin və Solmaz

Ramin və Əli

Ramin və Zərifə

Sevdiyiniz oyunlar haqqında danışın.

Gizlənqaç oyununun qaydalarını bilirsinizmi?

Oyuna necə başlayırlar?

• Söz boğçası •

- gizlənqaç
- qayda
- sanama

Bir, iki, bizimki.
Üç, dörd, qapını ört.
Beş, altı, daşaltı.
Yeddi, səkkiz, Firəngiz.
Doqquz, on, qırmızı don.

Bir, iki, üç, ...

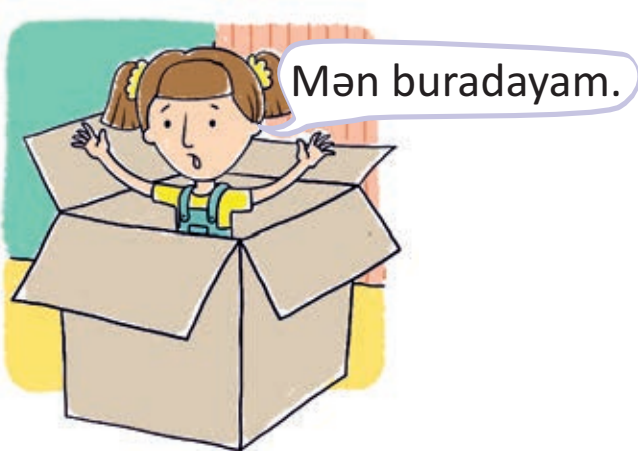
Tapdım!

Tapdım!

Zərifə hanı?

Mən buradayam.

B Uyğunluğu tapın. Kim harada gizlənmişdir?

Zərifə	pərdənin	altında
Solmaz	masanın	içində
Əli	qutunun	arxasında

C Hansı uşaq oyunun qaydalarını bilmir?

Ramin

Zərifə

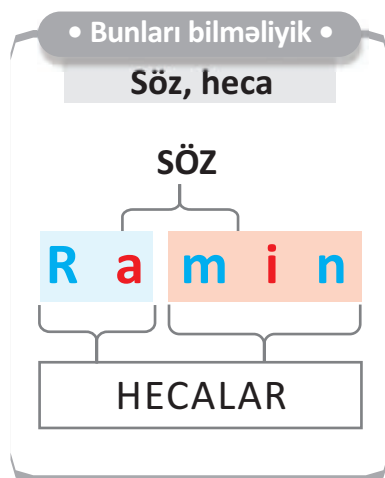
Solmaz

Əli

Ç Qruplarla iş

Yoldaşlarınızla bildiyiniz sanamaları deyın və oyuna kimin birinci başlayacağını müəyyən edin.

D Raminin hansı dostunun adında üç sait var?

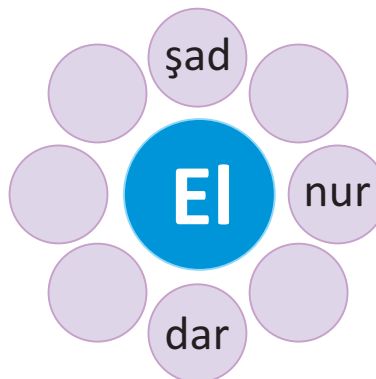
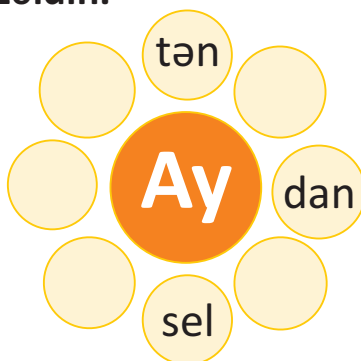
Zərifə Solmaz Əli

E Bəs sizin dostunuzun adında neçə sait var?

ə Sözləri hecalarla oxuyun.

şah-mat do-mi-no hob-bi
te-le-vi-zor plas-ti-lin üz-gü-çü-lük

F “Ay” və “El” hecalarına müxtəlif hecalar artırmaqla ikihecalı adlar düzəldin.

3

A

Özünüzü təqdim edəndə hansı məlumatları verirsiniz?

B

Ramin haqqında məlumatları oxuyun.
Onun suallarına cavab verin.

• Söz boğçası •

- məlumat
- soyad
- təqdim etmək

Adı: Ramin

Soyadı: Həsənli

Yaşı: 6

Ailəsi: ata, ana, bacı, nənə, baba

Sinfi: birinci

Hobbisi: pазl yığmaq

Dostları: Əli, Zərifə, Solmaz

- Mənim soyadım nədir?
- Mən neçənci sinifdə oxuyuram?
- Mənim neçə yaşı var?
- Hobbim nədir?
- Mənim ailəm neçə nəfərdən ibarətdir?

C

Heca sayı eyni olan sözləri tapın.

a-i-lə
si-nif
dost

1
2
3

hob-bi
mə-lu-mat
pazl

Ç

Cütlərlə iş

Yoldaşınızdan məlumat toplayın.
Aşağıdakı suallardan istifadə edin.

1. Neçə yaşı var?
2. Ailənizdə kimlər var?
3. Qardaşının və ya bacının adı nədir?
Neçə yaşı var?
4. Hobbini nədir?
5. Dostunun adı nədir? Neçə yaşı var?

• Hüsxnət •

Rr hərfinin digər
hərflərlə birləşməsinə
baxın.

Rr

rəndə

mart

Ramin

Ümumiləşdirici təkrar

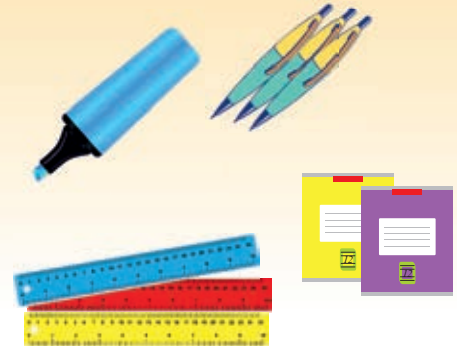
4

A

Şeiri oxuyun. Şeirdə hansı məktəb əşyalarının adı çəkilmir?

Mən məktəbə gedirəm,
İndi altı yaşım var.
Çoxlu qələm, dəftərim,
Rəngli karandaşım var.

B

“K” samitinin səslənməsinə görə dörd sözdən biri fərqlidir.

1	2	3	4
kök	kirpi	xətkeş	aptek
kabab	taksi	tülkü	küçə
park	körpü	kərpic	şəkil

C

Hansı sözlər hecalara düzgün ayrılıb?

alb-alı | ma-şın | gö-yər-çin | ağ-ac | yarp-aq | ar-ı | al-ma

Ç

Neçənci hərflər samit səsləri işarə edir?

u	i	e	a	v	t	ü	ə	r	ö
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

D

Sözləri oxuyun. Ailə ilə bağlı olan sözləri seçib dəftərinizə yazın.

ata	hobbi	nənə	batut	hədiyyə
baba	dost	kitab	ana	təşəkkür
təbrik	bibi	salam	əmi	musiqi

2

TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ

1

A

Sualları cavablandırın və şəkil üzrə danışın.

- Ətrafda hansı təhlükələr var?
- Məktəbdə hansı qaydalara əməl etmək lazımdır?
- Hansı yol hərəkəti qaydalarını bilirsiniz?
- İnsanlar qaydaları nə üçün düşünürlər?

2

A

Kitabların cildlərinə baxın. Sizcə, bu kitablarda nə haqda məlumat verilir?

• Söz boğçası •

- cild
- xilasedici
- fəsil
- müəllif

• Hüsxnət •

Dd

Dd

Sözləri köçürün.

dərman

dad

adam

Dilars

B

“Təhlükə nədir” kitabının müəllifi kimdir?

C

“Təhlükə nədir” kitabında verilmiş fəsillərin adlarını oxuyun və suallara cavab verin.

Fəsillər

Səhifə

Evdə təhlükə 3

Yolda təhlükə 8

Yadlar və biz 11

Yanğın. 15

1. Kitabın neçə fəsli var?
2. Üçüncü fəsildə nədən bəhs olunur?
3. Beşinci fəsil necə adlanır?

Ç

Aşağıdakı şəkillər “Təhlükə nədir” kitabının hansı fəsilələrinə aiddir?

1

2

3

3

A

Şəkillər üzrə danışın.

• Bunları bilməliyik •

Cümlə

böyük hərf nöqtə

Fərəh gül dərdi.

cümlə

B

Mətni oxuyun, suallara cavab verin.

şüşə

Ayxan su içmək istədi. Su şüşəsi əlindən düşdü. Şüşə qırıntıları ətrafa dağıldı.

?

1. Sizcə, bu hadisə hansı təhlükələr yarada bilər?
2. Mətdə neçə cümlə var?

C Cümlələri oxuyun. Şəkillərlə uyğunlaşdırın.

- Qaz sobasına yaxın durmayın.
- Yad adama qapı açmayın.
- Elektriklə oynamayın.

• Hüsniyyət •

Yy

y y

Sözləri köçürün.

yardım

ayran

dayı

yallı

• Söz boğçası •

- işarə
- qadağan
- təmir

4

A

İşarələrə aid olan cümlələri oxuyun. Hər bir təhlükə haqqında bildiklərinizi danışın.

Həyatda it var.

Yol təmir olunur.

B

Şeiri oxuyun. Suallara cavab verin.

UŞAQ VƏ BUZ

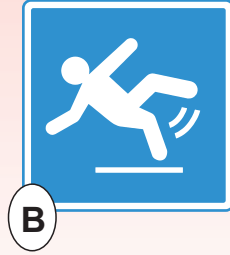
Dərsə gedən bir uşaq
Çıxdı buz üstə qoçaq.
Sürüşdü birdən-birə,
Düşdü üz üstə yerə.

Mirzə Ələkbər Sabir

?

- Uşaq hara gedirdi?
- O nə üçün yıxıldı?

C Yolda hansı işarə olsaydı, uşaq ehtiyatlı olardı?

Ç Cümlələri oxuyun.
Təhlükə bildirən cümlələri köçürün.

Balta itidir. Ayı yatdı.

Ot yandı. Baba nar aldı.

D Yaradıcı iş

Cümlələri oxuyun.
Həmin cümlələrə uyğun işarələr düşünün və şəkillərini çəkin.

1. Velosiped sürmək olmaz.
2. Qarşıda qatar yolu var.
3. Zibili yerə atmayın.

• Hüsrxət •

Oo

Sözləri köçürün.

orta

boya

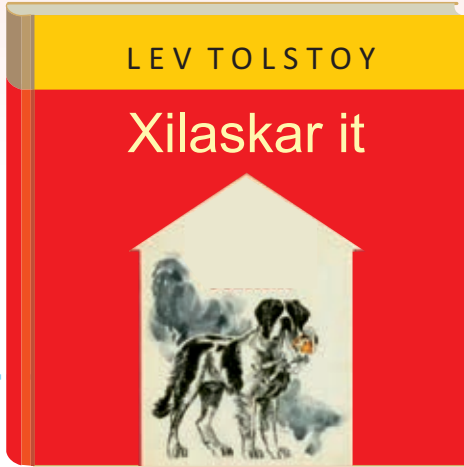
radio

Oba

1

A

Şəkildəki kitab cildinə baxın
və suallara cavab verin.

1. Kitab necə adlanır?
2. Kitabın müəllifi kimdir?
3. Sizcə, bu kitab nə haqqdadır?
4. İtlər insanlara necə kömək edir?

XİLASKAR İT

Evimiz yanır! Kömək edin!

Evdə körpə uşaq qalıb.

Xallı, uşağı xilas et.

B

Sözlərdən istifadə edərək mətnə uyğun cümlələr qurun.

Ana

İt

Evdə

körpəni

yanğın

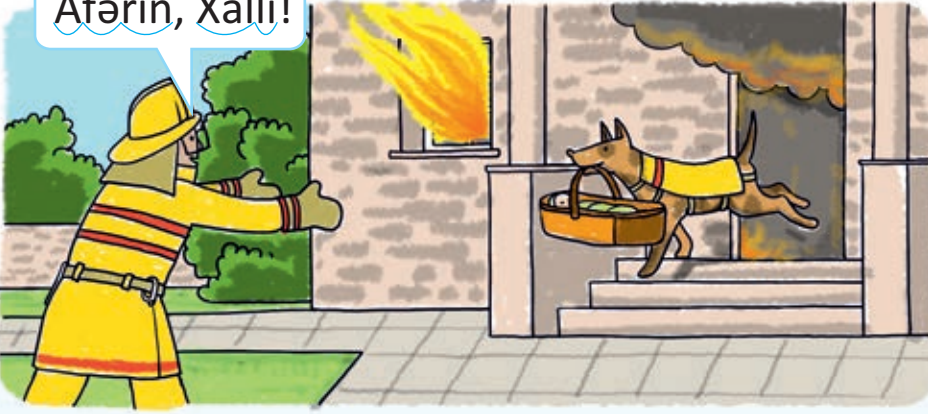
yanğınsöndürənə

baş vermişdi.

xilas etdi.

zəng etdi.

Afərin, Xallı!

Yəqin, evdə yenə kimsə var.

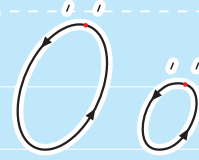

Bu ki gəlincikdir.

• Hüsniət •

Ö ö

Sözləri köçürün.

ötəri

bölme

nömrə

Omər

C

Mətnə ən çox xoşunuza gələn hissə hansı oldu?
Həmin hissəni nəql edin.

2 A Sizcə, yanğınsöndürənlər alovdan necə qorunurlar?

B Şəklə baxın və suallara cavab verin.

1. Sizcə, yanğınsöndürən uşaqlara nə deyir?
2. Siz yanğınsöndürənə hansı sualları verərdiniz?
3. Yanğından qorunmaq qaydaları haqqında nə bilirsiniz?
4. Niyə məktəbdə bu qaydalar öyrədilir?

• Söz boğçası •

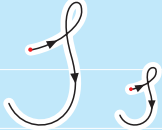

• yanğınsöndürmə balonu

• Hüsrxət •

S s

Sözləri köçürün.

saat

masa

səs

Samir

C Şəkillərdəki varlıqların adlarını əlavə etməklə cümlələri oxuyun.

zəhərli qazlardan qoruyur.

Yanğınsöndürən başına

taxdı.

ilə yanğıni söndürdük.

3

A

Mətni oxuyun. Mətnə kimlər iştirak edir?

AZƏRİN SUALLARI

- Yanğın niyə baş verir?
- Bunun bir neçə səbəbi var. Məsələn, kimsə qaz sobasını söndürmür.
- Yanğın baş verərsə, nə etmək lazımdır?
- Həmin yerdən cəld uzaqlaşın. Sonra işə bu nömrəyə zəng edin: **101**

B

Bu söhbətdə kim sual verir, kim məlumat verir?

• Bunları bilməliyik •

Cümlənin növləri

Nəqli cümlə məlumat verir. → Yanğın baş verib. → *nöqtə*

Sual cümləsi soruşur. → Evdə kim var? → *sual işarəsi*

C

Cümlələri oxuyun. Növlərini müəyyən edin.

1. *Meşə yanır.*
2. *Onları kim xilas etdi?*
3. *Yanğını necə söndürək?*
4. *Dəbilqə qoruyucu geyimdir.*

Ç

Sizcə, hansı kitab yanğın haqqında daha çox məlumat verə bilər?

• Hüsniyyət •

Ş Ş

Ş

Sözləri köçürün.

şar

maşın

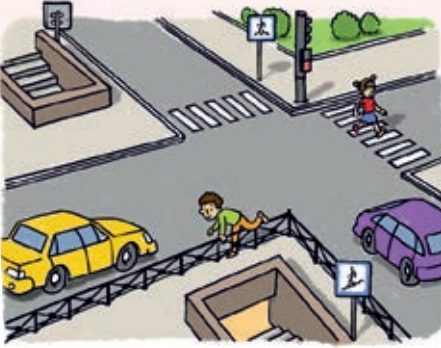
sirdas

Şamil

1

A

Şəkillər üzrə danışın və suallara cavab verin.

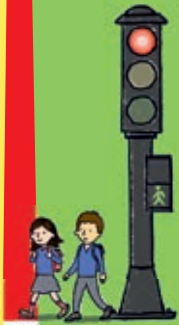

1. Hansı yol hərəkəti qaydalarını bilirsiniz?
2. Uşaqlar hansı qaydaları pozurlar?
3. Bu uşaqlara nə məsləhət verərdiniz?

B

Tapmacanı oxuyun və suallara cavab verin.

Üç qardaş var bir qutuda,
Biri deyir: "Sən dayan, dur".
Biri deyir: "Diqqətli ol".
Biri deyir: "İndi buyur".

• Söz boşçası •

- işıqfor
- yeraltı keçid
- yerüstü keçid
- piyada zolağı
- səki

1. "Üç qardaş" dedikdə nə nəzərdə tutulur?
2. Hansı qardaş "İndi buyur" deyir?
3. Bəs qırmızı rəng nə deyir?

C

Nöqtələrin yerinə uyğun hecalar əlavə edib dəftərinizə köçürün.

şıl

ya

dım

daş

şın

ra

təy...rə

ma...

a...ba

ya...

yar...

yol...

Ç Şəkil üzrə danışın. Şəkildə təsvir olunmuş binaların adlarını oxuyun.

D Şəklə diqqətlə baxın. Suallara cavab verin.

1. Məktəb hansı binanın qarşısındadır?
2. Zooparkın yanında hansı bina var?
3. Ayxangilin evinə ən yaxın bina hansıdır?

E Ayxana evdən zooparka getmək üçün göstərişlər verin.

Ə Ayxan ünvanı tapmaq üçün yoldakı adamlara müraciət edir. Aşağıdakı sözlərdən istifadə etməklə Ayxana cümlə qurmaqda kömək edin.

Bağışlayın, ...
Zəhmət olmasa, ...
Xahiş edirəm, ...

Nümunə:

Bağışlayın, bu yolda yeraltı keçid haradadır?

• Hüsxnət •

U u

U u

Sözləri köçürün.

un

bulud

duru

Usta

2

A

Şeiri oxuyun. Şəkillərə uyğun olan cümlələri tapın.

YOL

Yaşıl işıq yananda,
 Maşınlar dayananda
 Yolu cəld keç, yubanma,
 Hara gəldi boylanma.
 Ayaq saxla, bir dayan,
 Yolu keçmə buradan,
 Keç yeraltı keçiddən,
 Uzaq ol təhlükədən.

B Qruplarla iş

Cümlələrə uyğun gələn işarələri seçin.

1

2

3

4

5

6

7

8

• Hüsxnət •

Üü

Üü

Sözləri köçürün.

ütü

müəllim

tüstü

Ümid

1-ci qrup:

- Yol sürüşkəndir.
- Qarşıda yeməxana var.

2-ci qrup:

- Giriş qadağandır.
- Qarşıda dəmiryol var.

3-cü qrup:

- Qarşıda içməli su var.
- Sağa dönün.

4-cü qrup:

- Sola dönün.
- Qarşıda xəstəxana var.

3 A Mətni oxuyun, suallara cavab verin.

DAĞ YOLUNDA

Biz ailəmişlə dağa gedirdik. Yolun kənarında bir işarə gördük. Atam maşını saxladı. Mən səbəbini soruşdum. O dedi:

– Samir, gərək ehtiyatlı olaq. Qayadan daşlar tökülə bilər.

1. Samirgil hara gedirdilər?

2. Dağ yolunda hansı təhlükələr ola bilər?

B Sizcə, yolun kənarında hansı işarə var idi?

C Samir atasından nə soruşdu?
Həmin cümləni dəftərinizə köçürün.

– Maşın xarab oldu.

– Ata, niyə dayandın?

– Bu yol təhlükəlidir.

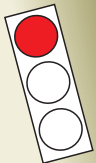
• Söz boğçası •

- qaya
- təlimat

Ç Yaradıcı iş

Oxuyun. Ardıcılığa əməl etməklə işıqfor şəkli çəkin.

1. Vərəqdə düzbucaqlı çəkin.
2. Düzbucaqlının içərisində 3 dairə çəkin.
3. Yuxarıdakı dairəni qırmızı, ortadakı dairəni sarı, aşağıdakı dairəni isə yaşıl rəngləyin.

• Hüsnxət •

K k

K k

Sözləri köçürün.

kəlmə

sakit

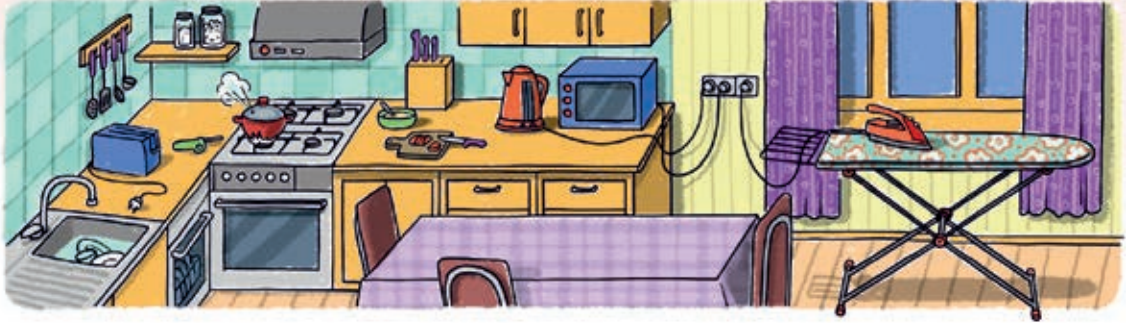
zük

Kamal

1

A

Şəklə diqqətlə baxın və təhlükə yaradan əşyalar haqqında danışın.

1. Kəsici və deşici ev əşyalarını sadalayın.
2. Evdə istifadə olunan hansı elektrik cihazlarını tanıyırsınız?
3. Onların yaratdığı təhlükələr barədə danışın.

B

Mətni oxuyun. Fərqli rənglərdə verilən hər bir hissəyə uyğun şəkli seçin.

OYUNCAQ MAĞAZASINDA

Aydan:

– Mən bu oyuncağı istəyirəm.

Ayxan:

– Aydan, biz bunu ala bilmərik.

Ayxan oyuncaq qutusunun
üzərindəki işarəni göstərdi:

– Bu oyuncaq 6 yaşdan yuxarı
olan uşaqlar üçündür.

• Söz boğçası •

- kəsici alət
- deşici alət
- elektrik cihazı

a

c

b

C Verilmiş cümlələrin kimə aid olduğunu müəyyən edin.

Ayxan

Aydan

1. Niyə? Axı bu mənim xoşuma gəlir.
2. Bu oyuncaq sənin yaşına uyğun deyil.
3. Bundan sonra diqqətli olaram.
4. Onda sənə başqa oyuncaq seçək.

Ç Bu oyuncaqlardan hansı yaşda uşaqlar istifadə edə bilər?

D Sözləri vaqonların rənginə uyğun ardıcıl oxuyun və cümlənin növünü müəyyən edin.

E Hansı cümlələr kiçikyaşlı uşaqlar üçün təhlükədən xəbər verir?

1. Uşaqlar oyuncağın xırda hissələrini uda bilərlər.

2. Oyuncaq uşaqlar üçün maraqlı olmaya bilər.

3. Bəzi oyuncaqlar çox baha olur.

4. Oyuncaqların bəzi hissələri uşağı yaralaya bilər.

5. Bəzi oyuncaqların materialı zərərli ola bilər.

2

A

Evdə böyüklər sizi hansı təhlükələr barədə xəbərdar edirlər?

B

Şeiri oxuyun. Təhlükə haqqında məlumat verən cümlələri seçin.

AĞILLI ÖMƏR

İndi altı yaşım var,
Daha böyük oğlanam.
Bacımla tək qalırıq
İşə gedəndə anam.

Bilirəm ki, kibritlə
Heç vaxt oynamaq olmaz.
Mətbəxdə qaz yananda
Yanında durmaq olmaz.

Ütü, qayçı, bıçağa
Əlimi uzatmaram.
Oyuncaqla oynasam,
Sonra onu yığaram.

Elektrik xəttinə
Gərək dəyməsin əlim.
Bunu mənə öyrədib
Anam, atam, müəllim.

H.Həsənov

C

Hansı şəkildəki əşyanın adı şeirdə yoxdur?

• Hüsniyyət •

P p

pay
kirpi
top
Püsti

Sözləri köçürün.

Ç

Şeir kimin dilindən söylənilir?

D

Ömər in ailəsində neçə nəfər var?

E

Aşağıda verilmiş sözləri köçürün.
Saitlərin altından xətt çəkin.

sap, usta, albalı, palıd, kibrit

köpük, müəllim, ərik, pis, tar

limon, arpa, yaşıl, alət, pilləkən

mürəbbə, kitab, mart, ip, parta

3

A

Hansı təhlükəli hadisə ilə qarşılaşmısınız?

B

Aşağıdakı şəkillərin ardıcılığını müəyyən edib hekayə qurun.

C

Qruplarla iş

Cümlələri oxuyun. Hadisələrin davamını düşünün və danışın.

1-ci qrup:

Süfrədə alma var idi. Aydan
bıçaqla almanı kəsmək istədi...

2-ci qrup:

Lalə gəlinciyyinin paltarını yumaq istədi. O,
paltaryuyan maşını elektrik xəttinə qoşdu.

3-cü qrup:

Ana tavada toyuq qızardırdı.
Cavid tavaya yaxınlaşdı...

4-cü qrup:

Aysel eyvanda kukla ilə oynayırdı.
Birdən kukla eyvandan aşağı düşdü...

Ç

Hansı cümlələrin sonunda
durğu işarəsi yanlış qoyulub?

1. Sən hara gedirsən.
2. Qapını döyən kimdir?
3. Qaz nə vaxt sönüb?
4. Hansı bıçaq itidir.

D

Cümlələrin sonuna uyğun gələn durğu işarəsini
müəyyən edib köçürün.

1. Paltarı kim ütüləyir
2. Bu işarə nə bildirir
3. Sobada nə bişir

• Hüsrxət •

V v

V v

Sözləri köçürün.

vəstə

avtobus

Murov

Validə

1 A Şəkildə verilmiş kitab cildinə baxın.

1. Kitabın adı nədir?
2. Kitabın müəllifi kimdir?
3. Sizcə, kitabda nədən danışılır?

B Mətni oxuyun və suallara cavab verin.

QARTALIN TƏŞƏKKÜRÜ

Ziya baba tələyə düşmüş qartalı xilas etdi.

Bir gün qartal Ziya babanın papağını götürüb uçdu.

Baba qartalın dalınca qaçaraq evdən uzaqlaşdı.

Bu zaman zəlzələ baş verdi.
Babanın evi dağıldı.

Baba başa düşdü ki, qartal onu xilas etmək istəyib.

?

1. Qartal nə üçün babanın papağını götürüb uçdu?
2. Mətni başqa necə adlandırmaq olar?

C Hansı şəkil mətnin sonluğuna uyğundur?

Qartal tələdən
xilas olmağa
çalışırdı.

Baba uçmuş evini
yenidən tikdi.

Bir gün Ziya baba evin
kölgəsində oturmuşdu.

Ç Qartal haqqında məlumatları oxuyun və suallara cavab verin.

1

Qartal caynaqları ilə
istədiyi əşyanı
götürə bilir.

2

Qartal zəlzələni
qabaqcadan
hiss edir.

3

Qartal yırtıcı
quşdur.

?

1. Hansı məlumatlar "Qartalin təşəkkürü"
mətnindəki məlumatlara uyğun gəlir?

2. Aşağıdakı şəkil hansı məlumatları təsdiq
edir?

• Hüsrxət •

Ee

Ee

Sözləri köçürün.

eynək

yeni

karate

Etibar

2

A

Oxuduğunuz hansı mətnlərdə heyvanların insanlara yardımından danışılır?

B

“Alabaşın köməyi” mətnini dinləyin. Mətnə əsasən aşağıdakı cümlələrin ardıcılığını müəyyən edin.

1. Birdən canavar onlara hücum etdi.
2. Qoyunlar dağda otlayırdılar.
3. Alabaş canavarı qovdu.
4. Çoban Alabaşı köməyə çağırırdı.

C

Şəkillərə diqqətlə baxın. Heyvanların insanlara yardımı barədə danışın.

• Söz boğçası •

- çoban
- sürü

• Hüsxnət •

Gg

g g

Sözləri köçürün.

güldən

kölgə

pələng

Gülnar

Ç

Aşağıdakı sözləri köçürün.

Samitlərin altından xətt çəkin.

Alabaş, sürü, kömək, gül, it

3

A

Şeiri oxuyun.
Şeirdə hansı
təhlükə haqqında
xəbərdarlıq edilir?

ÇAYDA

İsti havada – yayda
Uşaqlar çimir çayda.
Çimmək hər şeyə dəyər!
Üzmək bilmirsən əgər,
Çox getmə, dərin olar!
Bax təhlükə yaranar!

Xanımana Əlibəyli

B

Verilmiş şəkilləri şeirlə əlaqələndirin. Onlar haqqında bildiklərinizi danışın.

halqa

qolçaq

jilet

xilasedici

C

Cümlələri oxuyun. Məlumatların kimə aid olduğunu müəyyən edin.

1. Odadavamlı paltar geyinir.
2. Dənizdə çimənlərə nəzarət edir.
3. Suda batan insanları xilas edir.
4. Qorunmaq üçün respirator taxır.

Ç

Nöqtələrin yerinə uyğun saitlər əlavə edərək
sözləri köçürün.

təm...r, iş...rə, yanğ...n, k...brit, iyn...

• Hüsniyyət •

Ğ ğ

Ğ ğ

Sözləri köçürün.

ağır

dağ

Ümumiləşdirici təkrar

4 A Sözləri oxuyun. Hansı fəslə aid olduğunu müəyyən edin.

Sözlər

kəsiciləş
respirator
zəlzələ
ışığıfor

Fəsilələr

- YANĞIN
- YOLDA TƏHLÜKƏ
- EVDƏ TƏHLÜKƏ
- XİLASEDİCİLƏR

B Hər sırada növünə görə fərqli olan cümləni seçin.

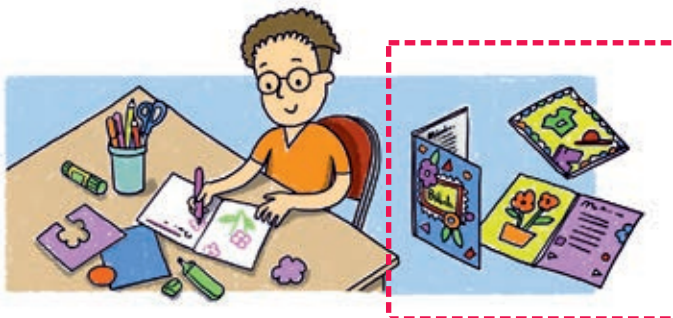
a. Qızı kim xilas etdi?	b. Işıqforun üç rəngi var.	c. Yerüstü keçid haradadır?
a. Xilasedici kimdir?	b. Burada piyada zolağı var.	c. Balta itidir.
a. Mən xilasedici jilet geyindim.	b. Qolçaq nə üçün istifadə olunur?	c. Çay dərinidir.

C Mətnə buraxılmış səhvləri tapın.

mən təhlükəsizlik qaydalarını bilirəm Bu qaydaları dostlarıma da öyrədirəm. bəs siz hansı təhlükəsizlik qaydalarını bilirsiniz.

Ç Yaradıcı iş Verilmiş mövzulardan birini seçin və həmin mövzuda kitab üçün cild tərtib edin. Bu kitabda hansı fəsilələr ola bilər?

- Bitkilər
- Təbiət hadisələri
- Geyimlər
- Nəqliyyat vasitələri

3

SAĞLAM HƏYAT

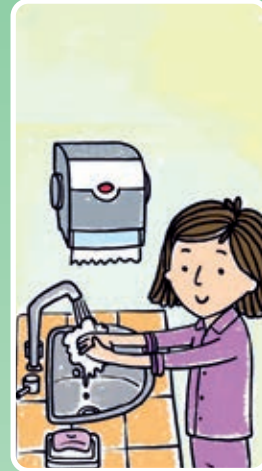
1

A

Şəkillərə baxın və suallara cavab verin.

- Sağlamlığı necə qorumaq olar?
- Gün rejimi nə üçün lazımdır?
- İdman sağlamlığımıza necə təsir edir?
- Düzgün qidalanmaq nəyə görə vacibdir?
- Niyə təmizliyə riayət etməliyik?

B Mətni oxuyun. Ayanın gün rejimini öz gün rejiminizlə müqayisə edin.

AYANIN GÜN REJİMİ

Ayan səhər saat yeddidə yuxudan oyanır.

Səhər gimnastikası edir.

Yuyunur, dişlərini fırçalayır.

• Söz boğçası •

- gün rejimi
- gimnastika
- nahar
- asudə vaxt

• Hüsxnət •

Hh

Hh

Sözləri köçürün.

halva

səhra

timsah

Hilal

Səhər yeməyini yeyir.

Ayanın dərsləri saat səkkizdə başlayır.

Ayan məktəbdən qayıdır.

Əllərini yuyur.
Nahar edir.

Asudə vaxtını ailə üzvləri ilə keçirir.

Axşam saat doqquzda yatır.

C Cütlərlə iş

Yoldaşınızın gün rejimi haqqında məlumat toplayın. Aşağıdakı suallardan da istifadə edə bilərsiniz.

1. Sən saat neçədə yuxudan oyanırsan?
2. Səhər gimnastikası edirsənmi?
3. Məktəbdən sonra vaxtını necə keçirirsən?
4. Saat neçədə yatırsan?

2 A Şəklə baxın. Suallara cavab verin.

1. Şəkildə hara təsvir olunub?
2. Nə üçün Ayan Əliyə təəccüblə baxır?
3. Sizcə, Əli gün rejiminin hansı qaydasına əməl etməyib?
4. Siz Əliyə hansı məsləhətləri verərdiniz?

B Mətni oxuyun. Şəkillərin köməyi ilə nəql edin.

ƏLİNİN SƏHVI

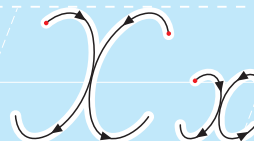

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
təəccüb	təcüb
müəllim	məllim
saat	sa ^h at

• Hüsniyyət •

Xx

Sözləri köçürün.

xəbərsiz

vaxt

ox

Xəyal

C Hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirin.

- a. Əli sinifdə yuxuladı.
- b. Əli artıq vaxtında yatır.
- c. Əli gec yatdı, çünki oyundan ayrılı bilmirdi.
- d. Müəllim izah etdi ki, yuxu rejimi vacibdir.

3

A

Şəkillərə baxın. Suallara cavab verin.

• Söz boğçası •

- dərnək
- məşqçi
- halqa
- lent
- molbert
- dolça

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
rəsm	rəsim
məşq	məşk
molbert	malbert

İdman zalında

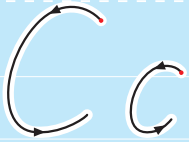
Rəsm dərənəyində

- Şəkillərdə **kimləri** görürsünüz?
- Ayanın əlində **nə** var? O **harada** məşq edir?
- Əliyə şəkil çəkməyi **kim** öyrədir? O **nə** şəkli çəkir?

• Hüsxnəxət •

Cc

Sözləri köçürün.

ciücə

bacı

tac

Cəmilə

• Bunları bilməliyik •

Ad bildirən sözlər

Kim?

məşqçi
Ayan

Nə?

saat
oyun

Hara?

meşə
Şuşa

B

Göy rəngli sözləri uyğun olaraq “kim”, “nə”, “hara” sözləri ilə əvəz edin.

- Ayanın əlində **lent** var.
- Ayana **məşqçi** kömək edir.
- **Zal** genişdir.

C

Sözləri köçürün. Qarşısında suallarını yazın.

Nümunə:

kitab - nə?

oğlan, park, corab, ev, Tural, gül, Bakı

Şeiri oxuyun. Atanın oğluna verdiyi məsləhətləri yadda saxlayın.

MƏKTƏBƏ GET, DƏRS OXU!

Ağıllı oğlum, oyan!
Qiyəmətlidir hər zaman.
Tez ol, dur, get məktəbə,
Sarıl elmə, ədəbə.

Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!
Al şəfəqli günəş var,
Pəncərədən parıldar.

Qalx ki, hamı oyanmış,
Dünya nura boyanmış,
Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!

Abdulla Şaiq

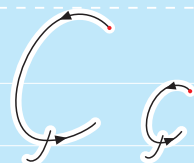

• Söz boğçası •

- ədəb
- al
- şəfəq
- nur

• Hüsniyyət •

Çç

Sözləri köçürün.

çiçək

alça

saç

Çinar

Məsləhətləri oxuyun. Hansı məsləhətlər
şeydə yoxdur?

1. Yoldaşlarınla mehriban ol.
2. Dərs oxu!
3. Məktəbə get.
4. Səliqəli yaz.
5. Səhər tezdən oyan.

“Gün rejimi” fəslində öyrəndiyiniz yeni
sözləri seçin və cümlədə işlədin.

ailə, gimnastika, təşəkkür, təhlükə,
gümrah, hobbi, ziyan, yanğın, nur,
zəlzələ, ədəb, halqa

Ç

Uyğun gələn sözləri əlavə edərək cümlələri köçürün.

nahar, yoxsa gimnastika

Ayan səhər ... edir.

məktəbə, yoxsa dərnəyə

Əli dərisdən sonra ... gedir.

gümrah, yoxsa yorğun

Əli vaxtında yatanda ... olur.

D

Cümlələrə uyğun olaraq şəkilləri düzgün sıralayın.

1. Yuxudan oyanıram.
2. Yuyunuram.
3. Səhər yeməyini yeyirəm.
4. Məktəbə gedirəm.
5. Məktəbdən qayıdıram.
6. Əllərimi yuyub nahar edirəm.
7. Nahardan sonra dincəlirəm.
8. Vaxtında yatıram.

a

b

c

ç

d

e

ə

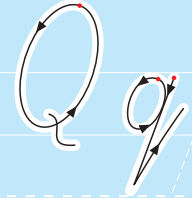

f

- fərdi
- komanda
- bəhanə

Q q

Sözləri köçürün.

qartal
saqqal
bıçaq
Qabil

1

A

Şəkillərə diqqətlə baxın. Suallara cavab verin.

1. Bu kitabçalar hansı idman növləri haqqındadır?
2. Siz daha hansı idman növlərini tanıyırsınız?
3. Sizcə, insanlar nə üçün idmanla məşğul olurlar?

B

Şeiri oxuyun.

İDMAN DƏRSİ

Nənəsi çağırır ki,
Ay Ülviyyə, evə gəl.
Dərslərini oxu, yaz.
Xörəyini ye, dincəl.

Top oynayırды deyə
Qız tez tapdı bəhanə.
Dedi, idman dərşini
Öyrənirəm, ay nənə!

Aləmzar Əlizadə

C

Sizcə, nənə Ülviyyə üçün niyə narahat olurdu?
Səbəb-nəticə bildirən hissələri uyğunlaşdırın.

1. Dincəlməsə, ...	a) özünü zəif hiss edər.
2. Yemək yeməsə, ...	b) cavab verə bilməz.
3. Dərslərini oxumasa, ...	c) səhəri gün yorğun olar.

Mətni oxuyun. Şəkillərə baxın. Mətndə Ayının hansı dostlarının adı çəkilmir?

AYI VƏ DOSTLARI

Heyvanlar səhər idmanı edirdilər. Təkcə Ayı yuxudan durmaq istəmirdi. Bir gün belə, iki gün belə...

Dostları onu danlayırdılar:
– Belə olmaz! Günü-gündən tənbelləşirsən.

Bir gün meşədə yanğın baş verdi. Heyvanlar qaçmağa başladılar. Ayı da yaman qorxmışdı. Amma sürətlə qaça bilmirdi. Dostları onu çayın kənarına gətirdilər.

Meşə kralı Şir dedi:
– Bu sənə dərs olsun! İdmanla məşğul olsaydın, cəld, çevik olardın. Özünü də, dostlarını da təhlükəyə atmazdın.

Ülkər Rəhimqızı

• Söz boğçası •

• cəld • kral • çevik • dərs olmaq

B Hansı təsvir mətnə aiddir?

• Bunları bilməliyik •

Obraz, baş qəhrəman, xarakter

Obrazlar

Baş qəhrəman

Xarakter

Ayi

Şir

Tülkü

Ayi

tənbəl

Mətnə obraz adlarının ilk hərfi böyük yazılır.
Obraz kim? sualına cavab verir.

**C “Ayı və dostları” mətninə aid cümlələri oxuyun.
Hərəkətlər hansı obrazlara aiddir?**

1. Hər səhər idman edirlər.
2. Tənbəllik edir, bütün günü yatır.
3. Hamını təhlükəyə atdığı üçün Ayını danlayır.

**Ç Mətndəki hadisələrin ardıcılığını
müəyyənləşdirin.**

- Yanğın vaxtı Ayı çətin vəziyyətə düşdü.
- Ayı çox yatırdı.
- Heyvanlar idman edirdi.
- Meşə kralı Şir onu danladı.

• Hüsniyyət •

Ff

Sözləri köçürün.

fırça

süfrə

şəf

Fikrət

3

A

Şəkillərdə hansı yarışlar təsvir olunub? Yarışmağı sevirsinizmi? Səbəbini izah edin.

B

Mətni oxuyun. Obrazların adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

YARIŞ

Lovğa Dovşan və Tısbağa qaçış yarışına çıxmışdılar.

Dovşan bilirdi ki, Tısbağa asta yeriyr. Özünün isə sürətli ayaqlarına arxayın idi. Düşünürdü ki, Tısbağanı asanlıqla ötüb-keçəcək. Ona görə də bir ağacın altında uzanıb dincəlmək istədi.

O, yuxuya getdi. Ayılarda gördü ki, Tısbağa artıq finiş xəttinə çatıb.

• Söz boğçası •

- yarış
- finiş xətti
- arxayın
- lovğa

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
lovğa	loğa
dovşan	doşan

C

Mətnə görə cümlələrin ardıcılığını müəyyən edin.

- a) Dovşan yuxuya gedir.
- b) Dovşan və Tısbağa yarışirlar.
- c) Tısbağa qalib gəlir.

Ç

Mətndəki obrazların xarakteri haqqında fikirlərinizi deyın.

4

A

Uyğunluğu müəyyən edib cümlələri yazın.

1. Tısbağa asta ...

dincəlirdi.

2. Dovşan ...

yarışırdılar.

3. Dovşan ilə Tısbağa ...

yeriyirdi.

• Bunları bilməliyik •

Hərəkət bildirən sözlər

Nə edir?

üzür

qaçır

tullanır

sürür

B

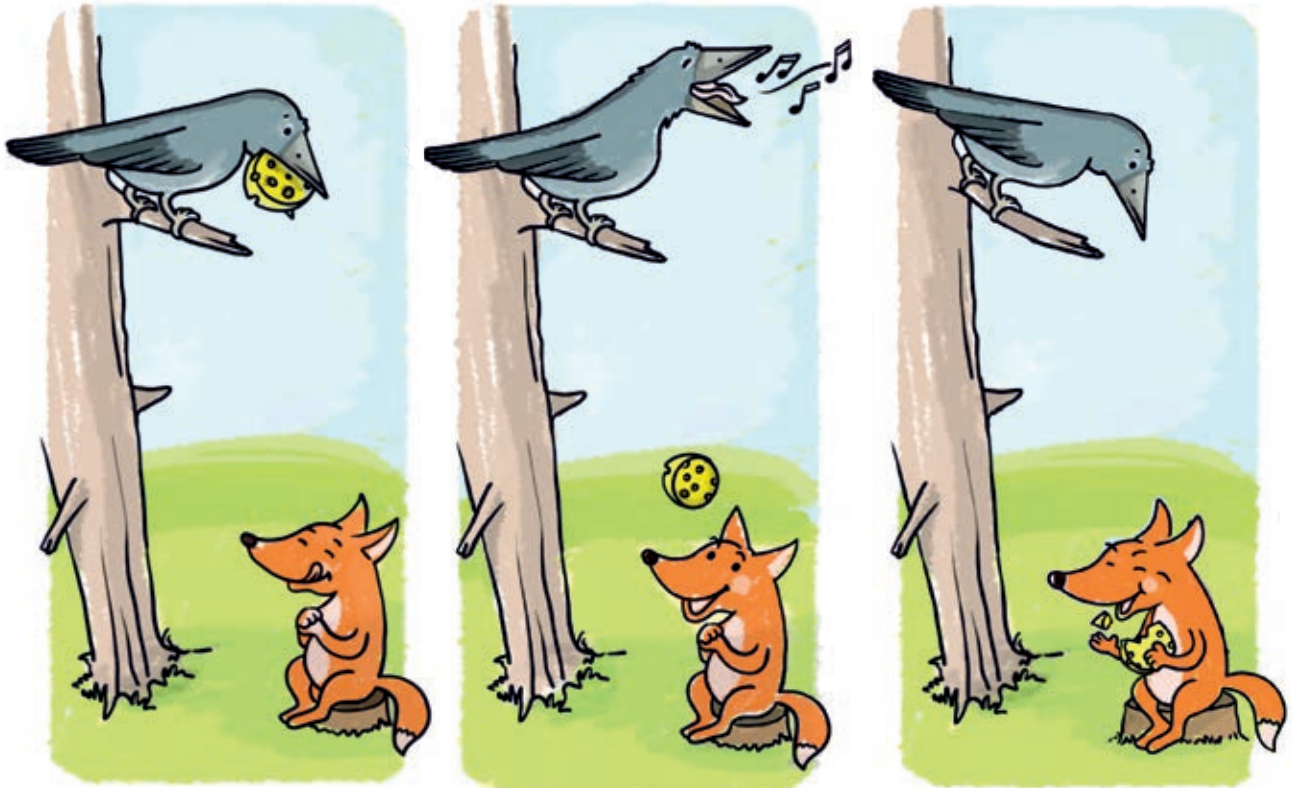
Hərəkət bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

ayı, yazır, oxuyur, tənəbəl, oynayır, dovşan, gedir

C

Qruplarla iş

Şəkillər əsasında nağıl qurub danışın.

• Hüsrxət •

Zz

Zz

Sözləri köçürün.

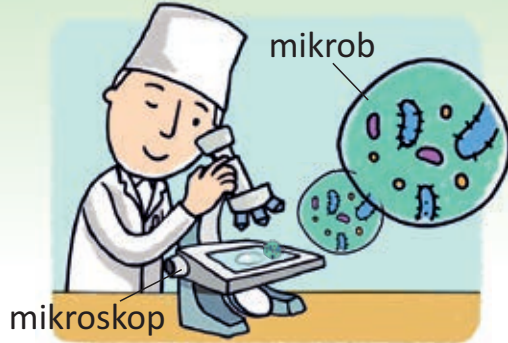
zər

üzüm

ulduz

Zəki

1 A Şəklə baxın. Suallara cavab verin.

1. Həkim nəyə baxır?
2. Mikrobları necə görmək olar?
3. Sizcə, mikroblar niyə yaranır?
4. Onların qarşısını necə ala bilərik?

B Mətni oxuyun. Mətnin sonunu davam etdirin.

ŞİKAYƏT

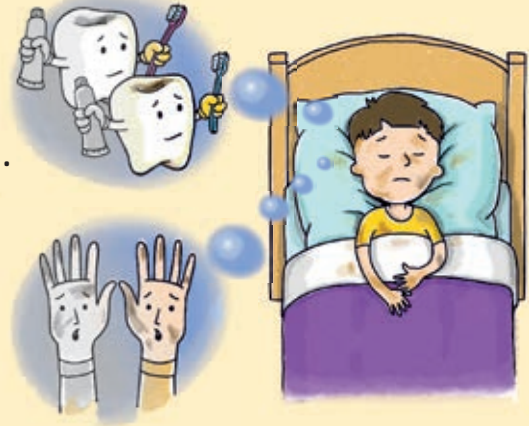
Anarın tez-tez dişi, qarnı ağrıyır. Bir gün yuxu gördü...

Dişləri ona deyirdi:

– Anar, hər gün
səhər və axşam bizi fırçala.

Əlləri deyirdi:

– Anar, gün ərzində
bizi tez-tez yu.

• Söz boğçası •

- gigiyena
- mikrob
- mikroskop
- cihaz
- diş fırçası
- diş məcunu

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
mikrob	mikrop
mikroskop	mikraskop

C Cümlələri tamamlayıb yazın.

1. Anarın dişləri ağrıyır, çünki ...

2. Anarın qarnı ağrıyır, çünki ...

a) əllərini yumurdu.

b) dişlərini fırçalamırdı.

2

A

Şəkillərlə cümlələri uyğunlaşdırın.

GİGİYENƏ QAYDALARI

Nümunə: 1 – ç

1

2

3

4

5

6

- a) Səhər və axşam dişlərinizi fırçalayın.
 b) Yeməkdən əvvəl və sonra əllərinizi yuyun.
 c) Asqıranda və öskürəndə ağzınızı tutun.
 ç) Saçlarınızı darayın, səliqəli saxlayın.
 d) Vaxtaşırı dırnaqlarınızı tutun.
 e) Həftədə bir-iki dəfə duş qəbul edin.

• Bunları bilməliyik •

Əlamət bildirən
sözlər

Necə? → səliqəli
 Nə cür? → gümrah
 Hansı? → sağlam
 → təmiz

B

Şəkillərə baxın.

Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri yazın.

sağlam çirkli xəstə təmiz

... köynək

... köynək

... uşaq

... uşaq

• Hüsniyyət •

Jj

Sözləri köçürün.

jurnal

əjdaha

qaraj

Tals

C

Nöqtələrin yerinə əlamət bildirən sözlər artırıb dəftərinizə yazın.

1. Anam mənə ... köynək verdi.
 2. ... əllərlə yemək yemə.
 3. İdmançının ... bədəni var.
 4. ... uşaq tez-tez öskürürdü.

3

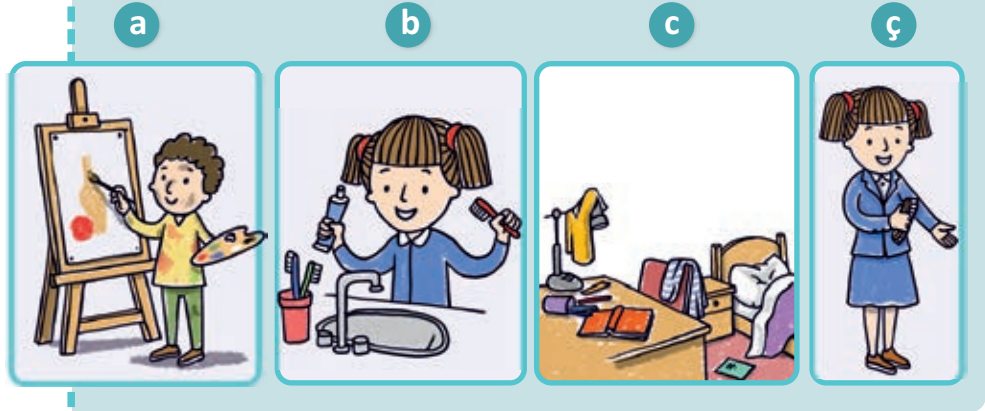
A

Şeiri oxuyun. Verilmiş şəkillərdən hansıları şeirdəki obrazı təsvir edir? Fikrinizi şeirdən gətirilmiş nümunələrlə izah edin.

TƏMİZLİK

Səhər durunca
Əlimdə fırça,
Yudum dişimi,
Bildim işimi.
İnanmırsan, bax,
Dişim ağappaq.
Üstüm tərtəmiz,
Bax beləyik biz.

Abdulla Şaiq

B

Açar sözlərdən istifadə edərək “Şikayət” mətnindəki Anar obrazını “Təmizlik” şeirinin qəhrəmanı ilə müqayisə edin.

İstifadə üçün sözlər: gigiyena qaydaları, çirkli, fırçalamaq, təmiz, yumaq, xəstələnmək

C

Anarın sadaladığı əlamətlərə hansı meyvə uyğun gəlir? Hansı şagird bu oyunun qalibi olacaq? Qruplarla bu oyunu davam etdirin .

Ç

Sözlərlə mənalарını uyğunlaşdırıb dəftərinizə yazın.

1. gigiyena

2. mikrob

3. mikroskop

4. məcun

a) mikrobları görmək üçün alət

b) diş yumaq üçün vasitə

c) təmizlik

ç) xəstəliklərin səbəbi

Şəkillər üzrə hekayə qurun.

1. Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin.

2. Aşağıdakı suallar sizə danışmağa kömək edəcək.

- Hekayə hansı hadisə ilə başlayır?
- Oğlan hansı problemlə qarşılaşmışdı?
- Problem necə həll olundu?
- Nəticədə nə baş verdi?

3. Hekayənizdə hansı obrazlar iştirak etdi?

4. Hekayənizə başlıq verin.

Faydalı məsləhət

Hekayəni danışarkən cümlələri belə başlaya bilərsiniz:

Əvvəl Anar dişlərinə qulluq etmirdi.

Sonra ...

Daha sonra ...

Sonda ...

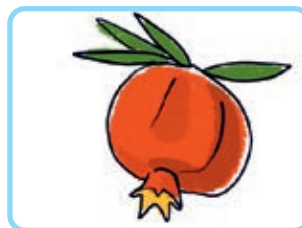
Əlamət bildirən sözləri aid olduğu sözlərlə uyğunlaşdırıb dəftərinizə yazın.

yamyasıl
dolu
qırmızı
dairəvi

masa
nar
ağac
kisə

Nümunə:

yamyasıl ağac

1

A

Suallara cavab verin.
Şəkil üzrə sağlam qida
haqqında danışın.

Günlük menyumuzda müxtəlif
məhsullar olmalıdır. Onların
bəzilərindən daha çox, digərlərindən
isə az istifadə etməliyik.

1. UN MƏHSULLARI

2. MEYVƏ-TƏRƏVƏZ

5. ŞİRNİYYAT

4. ƏT MƏHSULLARI

3. SÜD MƏHSULLARI

- Günlük menyumuzun **neçə** bölməsi var?
- Neçənci** bölməyə daha çox yer ayrılıb?

B

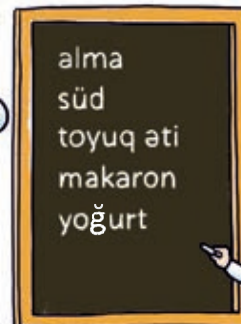
Əli və Anarın nahar üçün hazırladıqları menyulara nəzər salın.
Hansı menyu faydalı qidalardan ibarətdir?

• Söz boğçası •

- qida
- məhsul
- vitamin
- menyu

Əli

Anar

C Cütlərlə iş

Nahar menyusu hazırlayın. A tapşırığında sağlam qida ilə bağlı verilmiş təsvirdən istifadə edə bilərsiniz.

- 2 A Şəkillərdən istifadə etməklə cümlələri tamamlayın. 62-ci səhifədə A tapşırığında verilmiş qida adlarından istifadə edin.

1. Sümüklərin möhkəm olması üçün

qidalanmalıyıq.

2. Enerji almaq üçün

istifadə etməliyik.

3. Vitamin almaq üçün

yeməliyik.

- B Şeiri oxuyun. Şəkillər arasından şeirdə adı çəkilməyən meyvələri tapın.

MEYVƏLƏR

Bizim qəşəng uşaqlar
Gərək yesin heyva, nar,
Püstə, badam, şaftalı,
Armud, ərik, albalı,
Əncir, limon, portağal,
Əzgil, böyürtkən, zoğal,
Alça, gilə, gilənar.
Bu dadlı meyvələrin
Uşaqlara xeyri var.

Emil Mehdiyev

- C Suallara cavab verin.

1. Şeirdə günlük menyumuzun hansı bölməsindən danışılır?
2. Şair uşaqlara hansı məsləhəti verir?

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
şaf t alı	şaf d alı
pü s tə	pü s də

Mətni oxuyun. Şəkildəki meyvələr haqqında bildiklərinizi mətndəki məlumatlarla müqayisə edin.

• Söz boğçası •

- mübahisə etmək
- zəngin
- tərifləmək
- bəkməz

MEYVƏLƏRİN SÖHBƏTİ

Yay idi. Artıq bağda dadlı meyvələr yetişmişdi. Onlar hər gün mübahisə edirdilər. Alça deyirdi:

– Dünyada məndən gözəl meyvə yoxdur. C vitamini ilə zənginəm. Qızdırma xəstəliyinin dərmanıyam.

Gavalı özünü belə tərifləyirdi:

– Mənimtək meyvə hanı? Mən həm sarı, həm bənövşəyi, həm də yaşıl rəngdə oluram.

Ərik də lovğalanırdı:

– Mən sizintək turş deyiləm. Bal kimi şipşirinəm. Min bir dərdin dərmanıyam.

Üzüm də özünü tərifləyirdi:

– Meyvələr içində hamıdan faydalıyam. Kişmiş də, bəkməz də məndən hazırlanır.

Axır ki, bağban söhbətə qarışmalı oldu:

– Ay meyvələr, dalaşmayın. Hər birinizin öz dadı, öz faydası var.

Bağbanın bu sözlərindən sonra meyvələr sakitləşdi.

Məhəmməd Füzuli

B Mətnə əsasən cümlələrin hansı obraza aid olduğunu müəyyənləşdirin.

- Mən bal kimi şipşirinəm.
- Qızdırma xəstəliyinin dərmanıyam.
- Hər kəsin öz dadı, öz faydası var.
- Məndən bəkməz, kişmiş hazırlanır.
- Müxtəlif rəngdə oluram.

C Rollu oyun

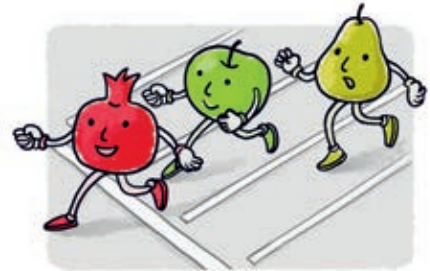
Sevdiyiniz meyvələri tərifləyərək “Meyvələrin söhbəti”ni davam etdirin.

Ç Nöqtələrin yerinə uyğun sözləri əlavə edib köçürün.

təriflədi, mübahisə, zəngin, bəkməz

Meyvələr ... edirdilər.
Üzümdən ... hazırlanır.
Meyvələr özlərini ...
Meyvələr vitaminlə ... olur.

D Şəkillərə aid cümlələr qurun.

• Bunları bilməliyik •

Say bildirən sözlər

Neçə?

üç

Neçənci?

birinci

Nə qədər?

az

çox

E Say bildirən sözləri seçib cümlədə işlədin.

menyu, altı, idman, çox, qida, sağlam, on, beş, dərnək, faydalı, iki, üçüncü

4

A

Mətni oxuyun. Sizin üçün maraqlı olan məlumatları qeyd edin.

ÇÖRƏK AĞACI

İsti ölkələrdə maraqlı bir ağac bitir. Bu ağac “çörək ağacı” adı ilə tanınır. Meyvəsi sarı və ya açıq-yaşıl rəngdədir. Formasına görə qovuna bənzəyir. Onun tərkibi A və C vitaminləri ilə zəngindir. Ən çox meyvə salatlarında istifadə edilir. Bişərkən ondan çox gözəl çörək ətri gəlir. Ona görə də bu ağacı “çörək ağacı” adlandırırlar.

B

Cümlələrdəki səhvləri düzəldərək “Çörək ağacı” haqqında düzgün məlumatlar verin.

Nümunə: Soyuq ölkələrdə yetişir.

– Xeyr, “çörək ağacı” isti ölkələrdə bitir.

• Söz boğçası •

- qovun
- tərkib

1. Meyvəsi tünd-yaşıl rəngdədir.
2. Quruluşu qarpıza bənzəyir.
3. Tərkibi B və D vitaminləri ilə zəngindir.

C

“Çörək ağacı” mətninə aid açar sözləri seçin. Həmin sözləri yeni cümlələrdə işlədin.

çiçək, ağac, sarı, qarpız, qovun, tərəvəz, vitaminli, ətirli, meyvə

• Bunları bilməliyik •

Açar sözlər

Mətnlə sıx bağlı olan sözlər açar sözlər adlanır. Açar sözlər mətni daha yaxşı başa düşməyə kömək edir.

Ç

Cümlələri köçürün. Ad bildirən sözləri göy, əlamət bildirən sözləri sarı, say bildirən sözləri qırmızı, hərəkət bildirən sözləri yaşıl rənglə işarə edin.

- *Bağban çoxlu qırmızı alma dərdi.*
- *Leyla iki ala-bəzək kəpənək tutdu.*
- *Arzu birinci səbatə iri göbələklər yığdı.*

5

A

Meyvə salatının resepti ilə tanış olun:

1. Meyvə salatının tərkibini oxuyun.
2. Daha sonra hazırlanma qaydasını oxuyun.
Bu zaman cümlələrə uyğun olaraq aşağıdakı sözləri artırın: **“sonda”, “əvvəlcə”, “sonra”**.

• Söz boğçası •

- qəlyanaltı
- resept

Meyvə salatının resepti**Tərkibi:**

- 1** ədəd alma
- 1** ədəd armud
- 5** ədəd çiyələk
- 1** qab yoğurt

Hazırlanma qaydası:

... meyvələri yuyuruq.

... meyvələri doğrayıb
bir qaba yığılıq.... bu meyvələrin üzərinə
yoğurt tökürük.

B

İndi isə sevdiyiniz
meyvə salatının
tərkibini yazın.
Say bildirən sözlərin
altından xətt çəkin.

Nuş olsun!

C

Özünüz üçün günlük menyu hazırlayın.

Səhər yeməyi

Qəlyanaltı

Nahar

Axşam yeməyi

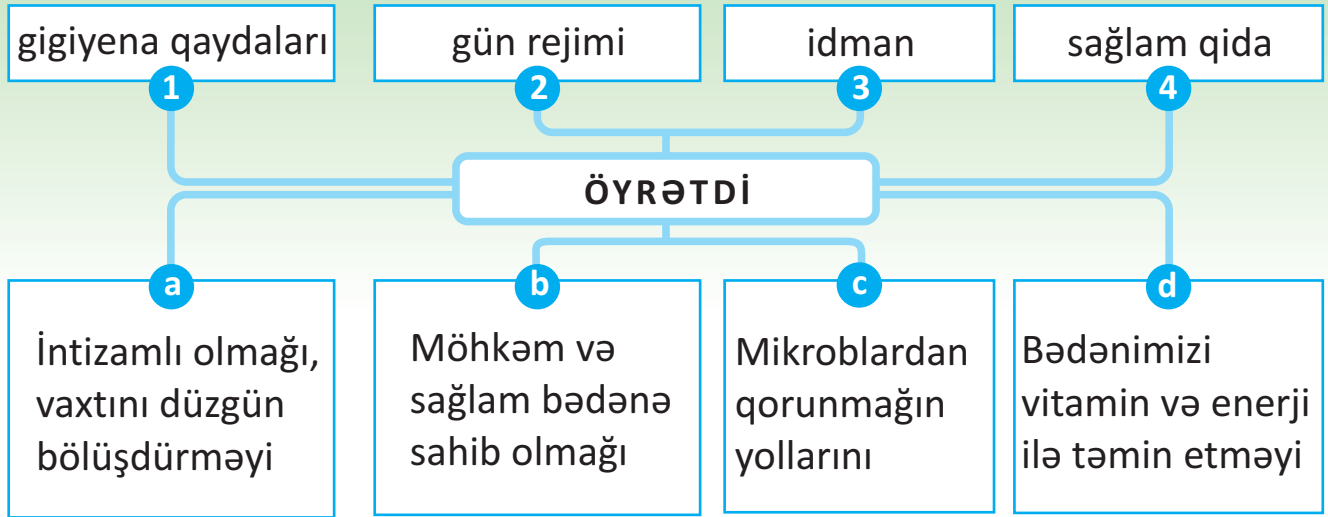
Ç

“Sağlam qida” mövzusu ilə bağlı yeni sözləri seçib cümlədə işlədin.

gigiyena, qida, məhsul, mikrob, bəkməz, menyu, dərnək, rejim, vitamin

Ümumiləşdirici təkrar

6 A Bu bölmədə keçdiyiniz fəsilər sizə nəyi öyrətdi? Uyğunlaşdırın.

B Verilmiş sözləri cədvəl üzrə qruplaşdırın.

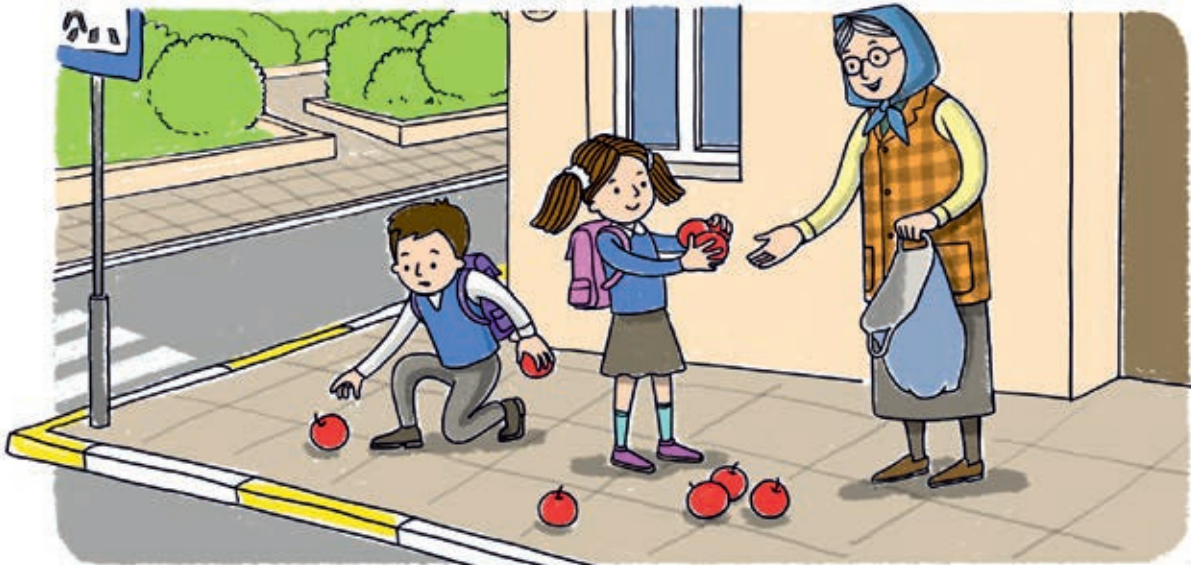
küçə, çevik, çox, qaçır, təhlükəli, birinci, dərnək, az, gözəl, güldü, rəssam

ad bildirən	əlamət bildirən	say bildirən	hərəkət bildirən

C Dəftərinizdə hər suala cavab olan bir söz yazın.

kim? nə? hara? necə? neçə? neçənci? nə edir?

Ç Şəklə uyğun bir neçə açar söz yazın. Həmin sözlərin iştirakı ilə şəklə aid cümlələr qurun.

4

TƏBİƏTİN SİRLƏRİ

1

A

Şəkillərə baxın və suallara cavab verin.

- Sizcə, bu bölmədə nə haqda danışacağıq?
- Sırr dedikdə nə başa düşürsünüz?
- Təbiətin hansı sirləri ola bilər?
- Hansı şəkildəki təbiət hadisəsi sizin üçün sirdir?
- Təbiətin başqa hansı sirləri sizi maraqlandırır?

YAZ

YAY

PAYIZ

QIŞ

B Mətni oxuyun. Rənglərin adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

RƏNGLƏRİN SÖHBƏTİ

– Rənglərin ən gözəli mənəm. Mən çəmənləri, ağacları, yarpaqları bəzəyirəm.

– Mən səmanın, dənizin rəngiyəm. İnsanlara sakitlik və rahatlıq verirəm.

– Mən bu dünyanı isidən Günəşin rəngiyəm. Günəş olmasa, soyuqdan hamınız donarsınız.

– Mən isə ətirli meyvələrin rəngiyəm. Unutmayın ki, portağal, naringi, yerkökünü sevdiren mənəm...

– Niyə dava edirsiniz? Hər birinizin öz gözəlliyi var. Yaxşısı budur, mənimlə gəlin. Qırmızı, göy, bənövşəyi rənglər sizi gözləyir. Onlarla birlikdə göy üzünü bəzəyin.

İradə İsmayılqızı

C Mətnə hansı təbiət hadisəsi ilə tanış oldunuz?

Ç Uyğunluğu müəyyən edin.

səmanın,
dənizin rəngi

portağalın,
yerkökünün rəngi

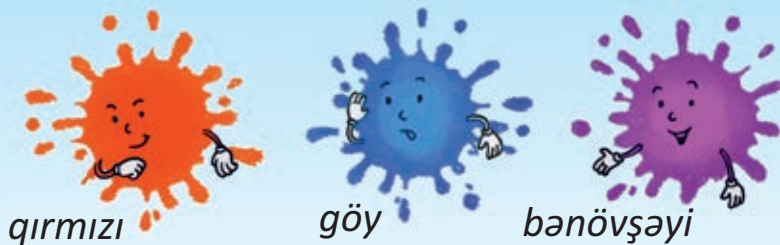

çəmənlərin,
ağacların rəngi

Günəşin
rəngi

D Sizcə, bu rənglər mübahisəyə qoşulsalar, nə deyərlər?

2 A Göyqurşağı görmüsünüzmü? Sizcə, o necə yaranır? Göyqurşağı haqqında aşağıdakı mətni oxuyun və bildiklərinizlə müqayisə edin.

GÖYQURŞAĞI NECƏ YARANIR?

Hava tutulur, göy üzünü qara buludlar alır. Şimşək çaxır, yağış yağmağa başlayır. Yağışdan sonra gün çıxır. Gün şüaları yağış damcılarının üzərinə düşür. Bu zaman günəşin şüası rənglərə ayrılır. Həmin rənglər səmada qövs şəklində düzülür və göyqurşağı yaranır.

Göyqurşağı daha çox yaz yağışından sonra görünür. Göyqurşağının yeddi rəngi var: qırmızı, narıncı, sarı, yaşıl, mavi, göy, bənövşəyi.

• Söz boğçası •

• səma • qövs • şimşək • şüa

B Şəkillərdən istifadə etməklə göyqurşağının yaranma ardıcılığını müəyyən edin .

C Bu mətndə göyqurşağı ilə bağlı hansı yeni məlumatlara rast gəldiniz?

Ç

Samitlərə uyğun saitlər artırmaqla tapmacaların açmasını tapın.

b l d

g n ş

y ğ ş

Göydə gəzər qalaq-qalaq,
Gah tutqundur, gah rəngi ağ.

Aləmə işıq salır,
Axşam gül kimi solur.

Göy üzü damar-damar,
Göydən yerə nur damar.

D

İndi isə həmin sözləri uyğun gələn nöqtələrin yerinə yazmaqla cümlələri köçürün.

Yazda tez-tez .... yağır.
.... süiaları torpağı qızdırır.
Göy üzünü qara .... aldı.

E

Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri seçib cümlələri oxuyun.

Rənglər ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

Rəqəmlər ... bildirir. (ad / əlamət / say)

“Yağış”, “bulud”, “günəş” sözləri ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

“Guruldamaq”, “yağmaq” sözləri ... bildirir. (ad / əlamət / hərəkət)

Ə

Uyğunluğu müəyyən edin və yazın.

Hava	Günəş	Yağış	Şimşək
çaxır	yağır	tutulur	çıxır

3

A

Şeirdə bitişik verilmiş sözləri müəyyən edərək oxuyun.

Mənə gecələr baxın,
Səhərdə uyatıram.
Günəş çıxanayaxın
Göyüzündə batıram.

- Sözlər arasında boşluqlar buraxaraq şeir parçasını köçürün.

Şeir və nağıl

Şeir

Dərsə gedən bir uşaq
Çıxdı buz üstə qoçaq.
Sürüşdü birdən-birə,
Düşdü üz üstə yerə.

misralar

Nağıl, hekayə

Bir uşaq dərsə gedirdi.
O, buzun üstünə çıxdı.
Ayağı sürüşdü və yerə yığıldı.

cümlələr

- B** Əvvəlki bölmələrdə keçdiyiniz mətnləri xatırlayın.
Hansı mətnlər şeir, hansılar hekayə şəklindədir?

Məktəbə get, dərs oxu! səh. 51

Yarış səh. 56

Qartalın təşəkkürü səh. 42

Təmizlik səh. 60

Ayı və dostları səh. 54

Ağıllı Ömər səh. 40

- C** Aşağıdakı şeiri oxuyun, suallara cavab verin.

Düşünürdüm, Ay nədən
Arıq olur çöp kimi.
Bir də gördüm, kökəlib,
Dönüb olub top kimi.

Mina Rəşid

- Şeir parçasında neçə misra var?
- Hər misrada neçə heca var?
- Hansı şəkildə Ay şeirin 2-ci misrasındakı təsvirə uyğundur?

- Ç** Verilmiş şeir parçalarını öz sözlərinizlə nəql edin.

Şaftalı ağacları
Çiçəkləyib çəhrayı.
Arılar bərk sevinir,
Bol olacaq balları.

İbrahim Yusifoğlu

Bir boz ayı balası
Çıxdı yaşıl təpəyə.
Gördü, bal arıları
Düzülübdür pətəyə.

Zahid Xəlil

Vızıldayıb çəmənləri
Gəzir bir-bir arılar.
Çiçəklərin qulağına
Nəğmə deyir arılar.

Zahid Xəlil

4

A

Hansı səma cisimlərini görmüsünüz?
Onlar haqqında bildiklərinizi danışın.

B

Şeir və hekayə şəklində olan
mətnlər arasındakı uyğunluğu
müəyyənləşdirin.

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
təbiət	təbiyət
rəng	rənk
şimşək	şimşəy
bulud	bulut

RƏSSAM GÜNƏŞ

Şeir

Rəssam günəş ertə durdu,
Təbiətə min rəng vurdu.

Fırçasını çəkdi dağa,
Göy dənizə, yaşıl bağa,
Gah soluna, gah sağına,
Uşaqların yanağına.

Günəş gözəl bir rəssamdır,
Hər tərəfə rəngi çatdı.

Elə ki gördü axşamdır,
Dağ dalına enib yatdı.

Xanımana Əlibəyli

Nağıl

- A. Günəş fırçasıyla dağı, dənizi, bağları, uşaqların yanağını boyayır.
- B. Günəş axşamlar dağların arxasına keçib yuxuya gedir.
- C. Günəş yuxudan oyanan kimi təbiəti rəngləməyə başlayır.
- Ç. Günəş gözəl rəssamdır. Hər tərəfi boyamaq üçün rəngləri var.

C

“Rəssam günəş” şeirinə çəkilmiş şəkildə hansı misralar təsvir olunub?

1 A Sözlərlə şəkilləri uyğunlaşdırın.

ilbiz

tırtıl

kəpənək

parabüzən

B Şəkildəki kitab cildinə baxın. Sizcə, bu kitabda nə haqda danışılır?

C Mətni oxuyun. Mətnin hansı hissələri şəkillərdə təsvir olunub?

Biri var idi, biri yox idi. Bir ilbiz var idi. İlbiz həmişə qəhvəyi çanağını belində daşıyırdı. Bu da onun heç xoşuna gəlmirdi. Elə hey dostlarına şikayətlənirdi:

– Ah, çanağımı belimdə daşımaqdan yorulmuşam. Bu nə çanaqdır?! Heç bəzəyi də yoxdur.

Günlərin bir günü Kəpənək dedi:

– Bilirsən, meşədə rəssam Tırtıl yaşayır. Gəl onun yanına gedək. O sənə çanağını istədiyin kimi rəngləyər.

İlbiz bu xəbərə sevindi. Birlikdə yola çıxdılar. Tırtılın evinə gəlib çatdılar. Tırtıl ilbizin çanağını rəngarəng naxışlarla bəzədi.

İlbiz al-əlvan çanağını bəyəndi.

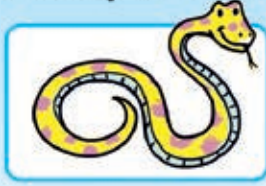
Ç Mətn və şəkillər əsasında suallara cavab verin.

- İlbizin yaxın dostları kimlərdir?
- İlbiz nədən şikayətlənirdi?
- Dostları ilbizə necə kömək etdilər?

• Söz boğçası •

- çanaq
- naxış
- leysan

D Bu heyvanlardan hansının çanağı var?

2 A Mətnin davamını oxuyun və suallara cavab verin.

Dostlar geri qayıdırdılar. İlbiz çox yavaş hərəkət edirdi. Birdən güclü yağış yağmağa başladı. Leysan Kəpənək və Parabüzəni tamamilə islatdı. İlbiz isə sakitcə çanağına çəkilib yağışın kəsməyini gözlədi. Yağış kəsdikdən sonra İlbiz su içində büzüşmüş dostlarını gördü.

Öz-özünə düşündü:

–Yaxşı ki, məni qoruyan çanağım varmış.

Asiyə Aslanər

B Mətnin sonuna hansı cümləni əlavə edərdiniz?
Seçiminizi izah edin.

A) İlbiz çanağını dostlarına hədiyyə edir.

B) O gündən sonra İlbiz bir daha çanağından şikayətlənmədi.

C) Yağış çanağın rənglərini yuyub aparır.

C Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin və mətni nəql edin.

Ç Cümlələrin birinci və ikinci hissələrini uyğunlaşdırın.

1. İlbiz kədərli idi, çünki ...
2. İlbiz şikayətləndi, ona görə də ...
3. İlbiz yağışda islanmadı, çünki ...
4. İlbiz sevindi, ona görə ki ...

onun çanağı var idi.

indi onun al-əlvən çanağı var idi.

çanağını daşımaqdan yorulmuşdur.

dostları onu tırtılın yanına apardılar.

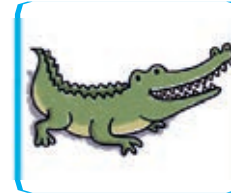
D Doğru, yoxsa yanlış?

1. İlbizin çanağı qırılmışdı.	😊	☹️
2. Dostları İlbizi Tırtılın yanına apardılar.	😊	☹️
3. Tırtılın yanına gedəndə güclü yağış yağdı.	😊	☹️
4. Rənglənmiş çanaq İlbizin xoşuna gəlmədi.	😊	☹️
5. İlbiz çanağına girib yağışdan qorundu.	😊	☹️
6. İlbiz başa düşdü ki, çanağın da faydası var.	😊	☹️

E Mətndəki obrazların adlarındakı hecaların sayını müəyyən edin.

Sonra isə həmin adları hecaların sayına görə şəkillərdəki heyvan adları ilə uyğunlaşdırın.

3

A “Sirli canlılar” kitabından ilbizlər haqqındakı mətni oxuyun. Sizin üçün yeni məlumatları dəftərinizdə qeyd edin.

İLBİZLƏR

İlbizlərin bədənini bərk çanaq içərisində yerləşir. Təhlükə olanda baş və ayaqlarını da çanağın içərisinə çəkirlər.

Onlar həm quruda, həm də suda yaşayırlar. Çox soyuq havada donurlar. Çox isti havada isə quruyurlar. İlbizin çanağı onları donmaqdan və qurumaqdan qoruyur.

İlbiz buynuzcuqları ilə həm görür, həm də qoxu hiss edir. İlbizlər daha çox ot ilə qidalanırlar. Bəzən ət də yeyirlər.

B Mətnə ilbiz haqqında hansı məlumat verilmir?

- A) İlbiz soyuq havada donur.
- B) İlbiz həm otlar, həm də ətlə qidalanır.
- C) İlbiz 3 il qidalanmadan yata bilər.

C Hansı şəkil mətnin məzmununa uyğundur?

Ç Aşağıdakı məlumatlar hansı kitablarda verilib?

1. İlbizin çanağı onu istidən və soyuqdan qoruyur.
2. İlbiz baş və ayaqlarını da çanağın içinə çəkə bilər.
3. İlbizin çanağı qəhvəyi rəngdədir.
4. İlbiz isti havada quruyub məhv olur.
5. İlbizin buynuzcuqları var.
6. İlbiz çox yavaş hərəkət edir.

4 A Cümlədə göy rənglə verilmiş sözü hansı sözlə əvəz etmək olar?

İlbizin çanağı *bərk* olur.

- A) *gözəl* B) *möhkəm* C) *uzun*

• Bunları bilməliyik •

Yaxınmənalı sözlər

bəyənmək

xoşlamaq

rəngarəng

al-əlvan

B Yaxınmənalı sözləri uyğunlaşdırıb oxuyun.

rəng	yoldaş
dost	qəşəng
gözəl	asta
yavaş	boya

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
kəpənək	kəpənəy
parabüzən	parabizən
al-əlvan	aləlvan
çanaq	çanax

C Cümlələrdə qırmızı rənglə verilmiş sözləri yaxınmənalı sözlərlə əvəz edərək köçürün.

uca şir birdən böyük

Biz zooparkda *aslan* gördük.
 Şirin *iri* gövdəsi və pəncələri var.
 Onun qəfəsinin divarları *hündür* idi.
 Şir *qəfildən* nərildədi.

Ç Qruplarla iş

Aşağıdakı cümlələri davam etdirərək nağıl qurun və danışın.

1. Biri var idi, biri yox idi, bir fil var idi. Filin xortumu çox uzun idi. Hərəkət edərkən ona mane olurdu. ...

2. Bir gün ulaqla zebrə rastlaşdılar. Ulaq zəbrə dedi: "Sənin nə gözəl zolaqların var. Amma mən ..."

3. Bir gün dəvə öz-özünə düşündü: "Görəsən, niyə mənim belim əyridir?" ...

4. Bayquş yalnız gecələr yuvasından çıxırdı. Gündüzlər isə həsrətlə başqa quşların səsinə qulaq asıb düşünürdü: "Kaş mən də işıqda görə biləydim". ...

1

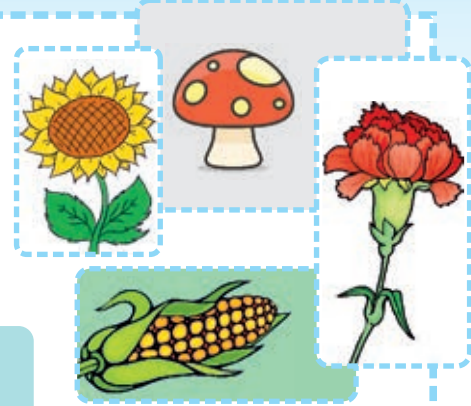
A

Tapmacanın açması hansı şəkildə təsvir olunub?

Meşədir, çəməndir oylağım mənim,
Özümdən yekədir papağım mənim.
Bəzən zəhərliyəm, bəzən yeməli,
Düz bircə dənədir ayağım mənim.

?

- Tapmacadakı hansı məlumatlar cavabı tapmaqda sizə kömək etdi?

B

Şeiri oxuyun və suallara cavab verin.

AĞ GÖBƏLƏK

Göbələk, ağ göbələk, Kol dibində bitirsən,
Ay ağpapaq göbələk! Elə bil ki çətirsən.

Dağlarda qar əriyib Gizlənmə uşaqlardan,
Qarışanda sellərə, Qoy hər an görək səni.
Çimib yaz yağışında Səbətlərə doldurub
Səpələn bu çöllərə. Evə gətirək səni.

Zahid Xəlil

Söz boğçası

- oylaq
- sel
- kol
- çətir
- səbət

C “Göbələk” şeirini tapmaca ilə müqayisə edin. Bu şeirdə hansı yeni məlumatlarla rastlaşdınız?

Ç Şair göbələyi nəyə bənzədir?

D Verilmiş sözləri cədvəl üzrə qruplaşdırın.

yağış, papaq, çimmək, zəhərli, səbət, doldurmaq, ağ, gətirmək

ad bildirən sözlər	əlamət bildirən sözlər	hərəkət bildirən sözlər

2 A Misraların sonundakı hansı sözlər oxşar səslənir?

Dağlarda qar əriyib
Qarışanda sellərə,
Çimib yaz yağışında
Səpələn bu çöllərə.

• Bunları bilməliyik •

Şeir, bənd, qafiyyə

B

Aşağıdakı şeir parçasını oxuyun və suallara cavab verin.

HARA GEDİRSƏN AXŞAM?

Meşəlikdə əsdi Şam,
Dedi körpə Cüyürə:
– Hara gedirsən axşam
Sən yüyürə-yüyürə?
Cüyürüm, öz vaxtı var
Meşədə əylənməyin.
Rastına düşmək olar
Burda Əyripəncənin.

Xanımana Əlibəyli

?

- Şeirin müəllifi kimdir?
- Şeirdə neçə bənd var?
- Şeirdə neçə misra var?
- Hər misrada neçə heca var?
- Hansı misralar qafiyələnir?

C

Qafiyələnən sözləri uyğunlaşdırın.

satdı	itdi
soldu	əkdi
yağdı	yoldu
qaçdı	batdı
bitdi	saçdı
çəkdi	sağdı

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
göbələk	göbələy
doşan	doşan
bənövşə	bənöşə
qanad	qanat

Ç

Nöqtələrin yerinə uyğun sözlər artırmaqla şeir parçasını köçürün.

döşə   dişə   uçaram, açaram, qaçaram,

*Bənövşəyəm, bənövşə,
Düşmüşəm dils-....
Qızlar, oğlanlar mənə
Dərib taxarlar....*

*Bahar oldu ...,
Qar, borandan ...,
Bəşqə güllər açanda
Mən qış olub....*

“Göbələk” mətninə çəkilmiş şəkillərə baxın.
Sizcə, necə olur ki, göbələk sürətlə böyüyür?

XEYİRXAH GÖBƏLƏK

Günlərin bir günü meşədə güclü yağış yağır. Heyvanlar gizlənməyə yer axtarırlar. Qarışqa balaca bir göbələk görüb onun altında gizlənir.

Aradan bir az keçmiş su içində büzüşmüş Sərçə onlara yaxınlaşır. Qarışqa onu da yanlarına çağırır.

Nəhayət, Dovşan da onlara qoşulur. Hamısı birlikdə yağış kəsənə kimi göbələyin altında gizlənir.

Bir az sonra yaxınlıqda qanadları ıslanmış Kəpənək görünür. Kəpənəyə yazığı gələn Qarışqa yanında ona da yer verir.

Birazdan yağış kəsir. Göy üzündə Gü-nəş görünür. Heyvanlar sevinclə gö-bələyin altından çıxırlar. Əvvəl kiçik olan göbələk indi xeyli böyümüşdü... Onlar bunun necə baş verdiyini anla-mırlar. Bəs siz necə? Bu sualın cavabı-nı bilirsinizmi?

Vladimir Suteyev

- B** Şəkildən istifadə etməklə suala cavab verin:
– Nə üçün heyvanlar yağışdan qorunmaq
üçün göbələyi seçirlər?

- C** Nağılda hansı obrazın adı çəkilmir?

- Ç** Mətnə görə ardıcılığı müəyyən edin.

- a) Kəpənək, Qarışqa, Sərçə, Dovşan
b) Qarışqa, Sərçə, Dovşan, Kəpənək
c) Qarışqa, Kəpənək, Sərçə, Dovşan

- D** Şəklə əsasən “Xeyirxah göbələk” mətnini genişləndirin və nəql edin.

- 4 A** Tapmacaları oxuyun. Tapmacalarla “Xeyirxah göbələk” mətnindəki
obrazları uyğunlaşdırın.

• Söz boğçası •

- zəhmətkeş
- şeşə
- hoppanmaq
- fəryad
- ləçək
- məskən

İşləmək olmuş peşəm,
Çünki mən zəhmətkeşəm.
Bütün yayı işlərəm,
Qış gələndə dişlərəm.

*

Şeşədir qulaqlarım,
Nazikdir ayaqlarım.
Qaçanda hoppanaram,
Kələmlə xoşdur aram.

Cik-cik çağrılır adım,
Balacadır qanadım.
Balama əl vursalar,
Göyə çıxar fəryadım.

*

Qonar gülə-çiçəyə,
Hər yarpağa, ləçəyə.
Qanadı xallı, zər-zər,
Məskənidir çəmənlər.

B Əlamət bildirən sözləri aid olduğu sözlərlə uyğunlaşdırıb yazın.

balaca
xallı
şəşəqulaq
zəhmətkeş

qarışqa
dovşan
sərçə
kəpənək

Nümunə:

balaca sərçə

C Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirib mətn qurun.

Ç Hər bir sual cümləsinə uyğun olan nəqli cümləni seçin.

1. – Ana, olarmı biz göbələk yığmağa gedək?
2. – Ana, göbələkdən bizə nə bişirəcəksən?
3. – Bacı, yorulmusan?
4. – Asif, sən nə qədər göbələk yığmısan?

Nümunə:

1 – b)

- a) – Mən artıq yoruldum, evə qayıtmaq istəyirəm.
- b) – Olar. Amma çox uzaqlara getməyin.
- c) – Nigar, artıq mənim səbətım dolub.
- ç) – Mən sizə dadlı bir yemək bişirərəm.

D Aşağıdakı sözləri izahları ilə uyğunlaşdırın.

• sel	Alçaq, ağacaoxşar bitkidir.
• kol	Günəşdən, yağışdan qoruyur.
• çətir	Yaşıl otları örtülmüş yerdür.
• çəməni	İçərisinə meyvə, tərəvəz yığılır.
• səbət	Güclü yağışdan sonra yaranır.

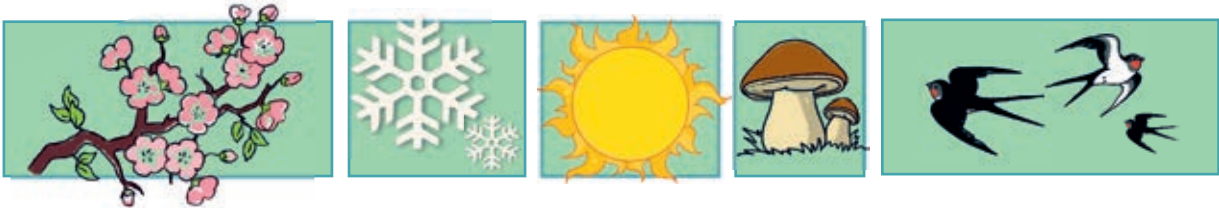
E Aşağıdakı cümlələri “Göbələk” fəslində öyrəndiyiniz məlumatlara əsasən tamamlayın.

- Göbələk ... bitir.
- Göbələyin papağı ... bənzəyir.
- Bəzi göbələklər ..., bəziləri isə yeməli olur.
- Göbələklər ... çoxalır və sürətlə böyüyür.

Ə Sütunlardakı sözləri hecalarının sayına görə uyğunlaşdırın.

a kəpənək cırcırma meşə quş	b bağ qaranquş ağacdələn səbət	c dovşan qarışqa kol parabüzən	ç sərçə kərtənkələ qar bənövşə

F Şəkillərdən istifadə edərək cümlələri tamamlayın və oxuyun.

Yazda ağaclar ... açır. Göy üzündən ... boylanır. Dağlarda ... əriyir.
Kol dibindən ... baş qaldırır. İsti ölkələrdən ... uçub gəlir.

- 1 A Şəkillər üzrə danışın. Bu şəkillər sizə hansı təbiət hadisəsindən xəbər verir?

- B Mətni oxuyun. Obrazların adlarını dəftərinizdə qeyd edin.

BOZQULAĞIN BAHAR SEVİNCİ

Biri var idi, biri yox idi, bir dovşan var idi. Adı da Bozqulaq idi. Günlərin bir günü qaranquşların səsi onu yuxudan oyatdı. Bozqulaq burnunu qırışdırdı:

– Quşlara bax. Səs salırlar. Qoymurlar yatım. Axı mən yatmaq istəyirəm.

Anası ona cavab verdi:

– Dur, gözəl balam. Onlar adi quşlar deyil. Qaranquşlardır. Onlar gəliblərsə, deməli, bahar gəlib.

Bozqulaq qulaqlarına inanmadı:

– Bahar gəlib? Elə bircə gecədə? Onu qaranquşlar gətiriblər?

– Yox, Bozqulağım, bahar qaranquşları gətirib. O gəlib, havalar istiləşib, qaranquşlar da vətənə dönüblər.

Bozqulaq yuvadan bayıra atıldı.

– Ah, çiçəklərə bir bax! Günəş də çıxıb. Hər tərəf yaşıllaşib...

Elə bu vaxt Şirincə adlı alma ağacı onu səslədi:

– Dost, hara gedirsən?

Bozqulaq dedi:
– Salam, Şirincə. Gedim, görüm Kirpi oyanıb?
Düz üç aydır yatır...

Şirincə qolunu uzadıb çiçəklərindən birini
dərdi:

– Al, bunu da dostuna apar.

Bozqulaq nəzakətlə:

– Sağ ol! – dedi.

Çiçəyi alıb dostunun görüşünə tələsdi.

C Mətndəki obrazların adlarını ardıcılıqla sadalayın.

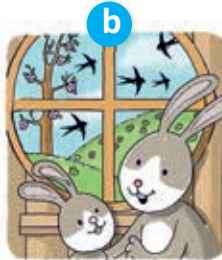
Ç Cümlələri tamamlayın.

Bozqulaq yuxudan yarımçıq durdu, çünki ...

Bahar gəlmişdi, ona görə də ...

Şirincə Bozqulağa çiçək verdi ki, ...

D Mətnə görə şəkillərin ardıcılığını müəyyən edin.

E Doğru, yoxsa yanlış?

1. Mətnə hadisə yazın əvvəlində baş verir.
2. Bozqulaq anasının səsinə yuxudan oyandı.
3. Alma ağacı yayda çiçəkləyir.
4. Kirpi qış aylarında yatır.
5. Alma ağacı xeyirxah idi.

**Bozqulağın yay günləri haqqında mətni oxuyun.
Mətnə obrazların sevdiyi qidaları qeyd edin.**

BOZQULAĞIN YAY GÜNLƏRİ

Artıq yay gəlmişdi. Bozqulaq uzun yay günlərini maraqlı keçirirdi. Kirpi ilə oynayır, ayı üçün balıq tuturdu.

Bir gün Bozqulaq çəmənlikdə oynayırdı. Ətrafda rəngbərəng kəpənəklər uçurdu.

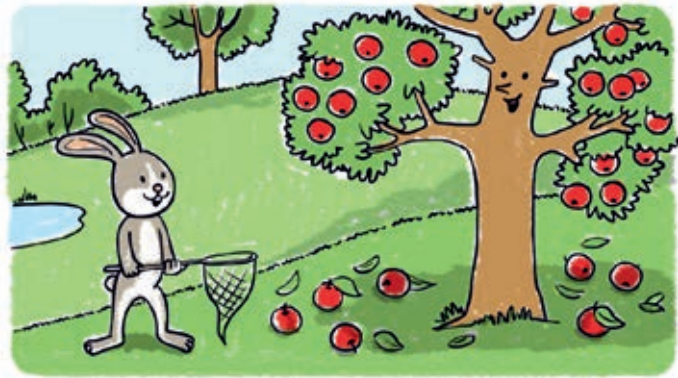
– Ah, bunlar necə də gözəldir! Bozqulaq kəpənəktutarı götürüb onların dalınca qaçdı.

– İstəyirəm sizi tutum. Mən sizi evimizdə saxlayacağam. Sizə yerkökü və kələm verəcəyəm. Elə dadlıdır ki...

Amma kəpənəklər sürətlə uçar, Bozqulağa gülürdülər. Birdən Şirincənin səsi eşidildi:

– Ey dost, bəsdir boş yerə qaçdın... Sənin yerkökün onlara lazım deyil. Onlar güllərin şirəsi ilə qidalanırlar. Yaxşısı budur, mən səni almalarım qonaq edirəm.

Şirincə silkələndi və yerə çoxlu alma töküldü. Bozqulaq Şirincəyə təşəkkür etdi. Kəpənəktutarı almalarla doldurub sevinclə dostlarının yanına yüyürdü. Hamı dadlı almaya qonaq oldu...

B Bozqulaq kəpənəkləri hansı tərəvəzlərə qonaq etmək istəyir?
Səbəbini izah edin.

C Mətnə belə bir obraz yoxdur.

Ç Hadisələri mətnə uyğun olaraq sıralayın.

- Şirinca Bozqulağı almaya qonaq etdi.
- Bozqulaq kəpənəkləri qonaq etmək istəyir.
- Bozqulaq dostlarını almaya qonaq etdi.
- Bozqulaq dostları ilə yay günlərini maraqlı keçirirdi.

D Mətnəki məlumatlardan çıxış edərək cümlələri tamamlayın.

- Dovşan ... ilə qidalanır.
- Kəpənəklər ... ilə qidalanır.
- Ayı ... ilə qidalanır.

E Yay fəsli ilə əlaqədar xatırladığınız əhvalatı danışın.

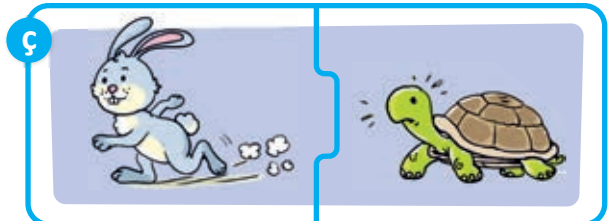
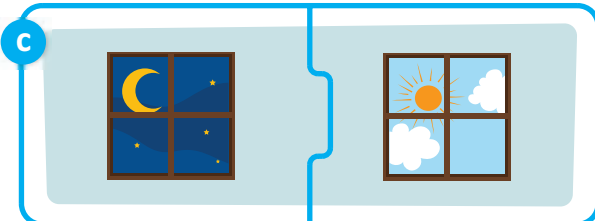
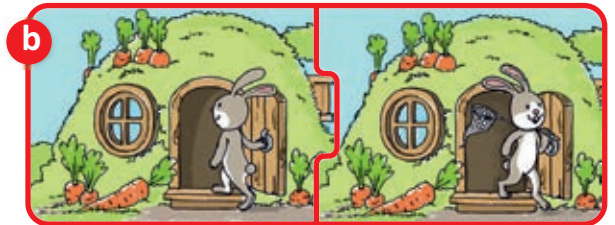
3 A Söz cütlərini şəkil cütləri ilə uyğunlaşdırın.

1) gecə – gündüz

3) yay – qış

2) cəld – yavaş

4) gəlmək – getmək

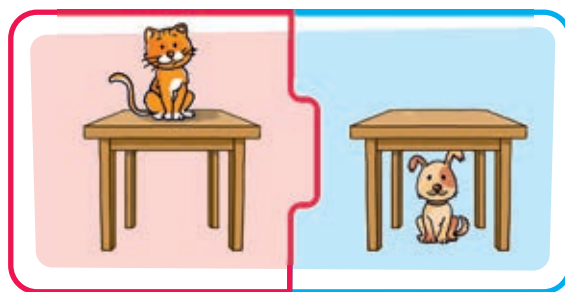

Əksmənalı sözlər

boş

dolu

üstündə

altında

B Əksmənalı sözlərin uyğunluğunu müəyyən edin.

uzun
böyük
aşağı

balaca
yuxarı
qısa

geyinmək
yazmaq
danışmaq

susmaq
soyunmaq
pozmaq

C Çərçivələrdə verilmiş hər üç sözdən ikisi əksmənalıdır.

Həmin sözləri müəyyən edin.

Onların ad, əlamət, hərəkət, yoxsa say bildirdiyini deyin.

az
isti
çox

uzaq
arxa
yaxın

kiçik
dar
geniş

oturmaq
durmaq
gülmək

Ç Qırmızı rəngdə verilmiş sözləri əksmənalı sözlərlə əvəz edib yazın.

Havalər çox *isti* keçirdi.

Qışda meyvə-tərəvəz *az* olur.

Yayda hamı *nazik* geyinir.

Günlər *uzanır*, gecələr *qısalırdı*.

Payız fəsli haqqında nə bilirsiniz?
Mətni oxuyun və bildiklərinizi
yeni məlumatlarla müqayisə edin.

• Söz boğçası •

- sapsarı
- həyəcan
- kürk
- qayğı

BOZQULAĞIN PAYIZ QAYĞILARI

Bozqulaq alma ağacının altında oturub tökülən sarı yarpaqları sayırdı.

– Bir, iki, üç, dörd, ...Belə getsə, ağac tamam çılpaq qalacaq. Bozqulaq həyəcanla Şirincəyə dedi:

– Sən xəstələnmişən? Yarpaqların sapsarı olub tökülür.

Şirincə güldü:

– Ay səni, Bozqulaq! Mən sağlamam. Bu boyda dovşansan, bilmirsən ki, payız gəlib.

– Payız gəlib?

– Hə. Görmürsən, quşlar da uçub isti ölkələrə gedirlər.

– İsti ölkələrə gedirlər? Quşlara bir bax...

Bozqulaq bunu deyib evə qaçdı.

Evdə anasına dedi:

– Ana, ay ana, bir pəncərədən bax. Payız gəlib, quşlar uçub isti ölkələrə gedirlər. Gəl biz də çıxıb gedək. Yoxsa soyuqdan donarıq.

Anası güldü:

– Heç böyüməmişən. Quşlar payızda uçub gedir, baharda qayıdırlar. Dovşanlar isə qışda kürklərini dəyişib daha isti və qalın kürk geyinirlər. Ona görə də soyuqdan donmurlar.

Suallara cavab verin.

- Bozqulaq Şirincəyə nə dedi?
- Mətndəki hadisələr ilin hansı fəslində baş verir?
- Quşların köçməyi Bozqulağı niyə narahat etdi?
- Ana Bozqulağa necə cavab verdi?
- Dovşanlar niyə isti ölkələrə getmirlər?

C

Aşağıdakı şəkillərə baxın və mətni davam etdirin.

Bozqulaq evdən çıxıb uçan
quşlara əl elədi və dedi...

Bozqulaq dostu Kirpinin
yanına gəlib dedi...

Ç

Mətnə hansı rənglə verilmiş sözlər:

a) *ad bildirir*

b) *alamət bildirir*

c) *hərəkət bildirir*

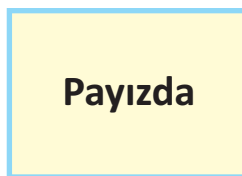

ç) *say bildirir*

D

Cümlələrə uyğun hərəkət bildirən sözlər artırın.

ağacların yarpaqları ... .

havalər yavaş-yavaş ... .

soyuq külək ... .

tez-tez yağış ... .

E

Cədvəldəki boş xanalara uyğun gələn sözləri müəyyən edin.

durmaq

getmək

qaynar

Sözlər	Yaxınmənalı	Əksmənalı
oturmaq	əyləşmək	
isti		soyuq
qayıtmaq	dönmək	

5

A Qış vaxtı qar yağarkən ən sevimli məşğuliyyətiniz nə olur?

B Mətni oxuyun. Şəkillərin aid olduğu cümlələri müəyyən edin.

• Söz boğçası •

- ağappaq
- kədərli
- qəmgin

BOZQULAĞIN YENİ DOSTU

Bozqulaq çox kədərli idi. Burnunu pəncərənin şüşəsinə söykəmişdi. Bu zaman pəncərəyə ağappaq qar dənəsi qondu. Bozqulaqdan soruşdu:

– Sən niyə qəmginsən?

Bozqulaq cavab verdi:

– Şirincə soyuqdan büzüşüb. Ayı, Kirpi yatıb. İndi mən kiminlə oynayım?

– Eybi yox. Biz sənə kömək edərik.

– Siz?

– Hə, mən və başqa qar dənələri. Çıx bayıra. Gəl bizdən özünə “dost” düzəlt. Adını da qoy Qaradamı.

Bozqulaq sevindi və özünü bayıra atdı. O, qar dənələrinin arasında ora-bura qaçır, onları yumrulayıb üst-üstə qoyurdu. Birazdan Qaradamı hazır idi.

– Salam, dost, – Bozqulaq dedi.

– Salam. Çox sağ ol. Məni düzəltdin. Amma elə bil nə işə çatışmır.

Bozqulaq indi başa düşdü ki, Qaradamına burun qoymayıb. Tez evə qaçdı. Yekə bir yerkökü gətirib dostuna bağışladı. Onlar çox xoşbəxt idilər.

Sevinc Nuruqızı

C Cümlələri tamamlayın və oxuyun.

- Bozqulaq kədərli idi, çünki...
- ... Bozqulağa öz köməyini təklif etdi.
- Bozqulaq ... düzəltdi.
- Bozqulaq Qaradamına ... bağışladı.

Ç Şəkillərin ardıcılığını müəyyənləşdirin və mətni nəql edin.

D Alma ağacının təsvirlərini bu oxuduğunuz mətnlərin adları ilə uyğunlaşdırın.

Bozqulağın
yeni dostu

Bozqulağın payız
qayğıları

Bozqulağın
yay günləri

Bozqulağın
bahar sevinci

E Cümlələrin ilin hansı fəsilələrinə aid olduğunu müəyyən edin.

1. Yarpaqlar saralır.
2. Ağaclar çiçək açır.
3. Adamlar dənizdə çimirlər.
4. Qar yağır.
5. Quşlar isti ölkələrə uçub gedirlər.

Ə "Ən çox sevdiyim fəsil" mövzusunda fikirlərinizi yazın.

Aşağıdakı suallardan istifadə edin.

1. İlin hansı fəsiləri var?
2. Mən hansı fəsli daha çox sevirəm?
3. Sevdiyim fəslin hansı əlamətləri var?
4. Nəyə görə bu fəsli daha çox sevirəm?

Ümumiləşdirici təkrar

- 6 A** “Təbiətin sirləri” bölməsində hansı təbiət hadisələri ilə tanış oldunuz?
Hansı təbiət hadisəsi daha çox xoşunuza gəldi? Nə üçün?
Daha hansı təbiət hadisələri haqqında məlumat almaq istəyirsiniz?

- B** Şeiri oxuyun, suallara cavab verin.

Qara bax, qara, Qalın geyinək,
Gör necə yağır. Həyatə çıxaq.
Çıxsan bayıra, Qartopu yığaq,
Məni də çağır. Top-top oynayaq.

Mirmehdi Seyidzadə

- Şeirin müəllifi kimdir?
- Şeirdə neçə bənd var?
- Şeirdə neçə misra var?
- Hər misrada neçə heca var?
- Hansı misralar qafiyələnir?

- C** Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri seçin və cümlələri tamamlayın.

Birdən ... çaxdı.
Güclü ... başladı.
Bağları ... basdı.

sel
şimşək
leysan

... dibində çoxlu göbələk var idi.
Onlar ... kimi görünürdü.
Biz bir ... göbələk yığdıq.

səbət
kol
çətir

Yağan qar pəncərəyə ... vururdu.
Hər tərəf ... olmuşdu.
Dovşan qalın ... geyinmişdi.

kürk
naxış
ağappaq

*Qeyd: Dərslikdə verilmiş mətnlər dil və məzmun baxımından müvafiq yaş qrupuna uyğunlaşdırılmışdır.
Müəllifi göstərilməyən mətnlər dərslik müəllifləri tərəfindən yazılmışdır.*

BURAXILIŞ MƏLUMATI

*Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün
Azərbaycan dili fənni üzrə
dərslik
Tədris dili
(1-ci hissə)*

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər	Ülkər Nurullayeva Nuriyə Allahverdiyeva İradə Bayramova Aysel Xanaliyeva
Layihə rəhbəri	Rəfiq İsmayilov
İxtisas redaktoru	Şəhla Zahidova
Dil redaktoru	Dilruba Cəfərova
Bədii redaktor	Tələh Məlikov
Texniki redaktor	Zeynal İsayev
Dizayner	Tələh Məlikov
Rəssamlar	Məzahir Hüseynov, Elmir Məmmədov
Korrektor	Aqşin Məsimov

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2020-001)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

ISBN 978-9952-8386-0-2

Hesab-nəşriyyat həcmi 10,8. Fiziki çap vərəqi 12.

Səhifə sayı 96. Kağız formatı 57 × 90 ¹/₈.

Şriftin adı və ölçüsü: Calibri, 16 pt. Ofset kağızı. Ofset çapı.

Sifariş _____. Tiraj: 162782. Pulsuz. Bakı – 2020.

Əlyazmanı yığma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 24.07.2019

Çap məhsulunu hazırlayan:

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu (Bakı ş. A.Cəlilov küç., 86).

Çap məhsulunu istehsal edən:

“Şərq-Qərb” ASC (Bakı ş. Aşıq Ələsgər küç., 17)

Pulsuz